

JULKAISEMINEN

Toimitustyön ongelmalliset ratkaisut paljastuvat viimeistään, kun yleisö on päässyt tutustumaan julkaistuun juttuun ja on voinut arvioida erityisesti jutun sisältöä, esitystapaa ja kuvittamista. Arvioinnin erityisenä kohteena on jutussa käsiteltävien henkilöiden tai laajempien ihmisjoukkojen yksilönsuoja ja ihmisarvo. Erityisen arkaluonteisia tietoja saatetaan julkaista rikoksia ja alaikäisiä käsittelevissä jutuissa.

YKSILÖNSUOJA JOURNALISMISSA

Kunnia ja yksityiselämä

Kunnianloukkaus

Arvostelu

Yksityisyyden rajoitukset

Jutun kuvitus

Rikosten käsittely

YLEISEN EDUN SUOJA

Kansanryhmän suoja ja ihmisarvo

Uskonrauha

Rikokseen yllyttäminen

Väkivaltakuvaukset

Kansallinen turvallisuus

Yksilönsuoja journalismissa

Kunnia ja yksityiselämä

Merkittävä osa mediajulkisuutta liittyy yksittäisiin henkilöihin ja heidän toimintaansa. Yksityiselämän tärkeys onkin noteerattu perustuslaissa.

PERUSTUSLAKI 10§. Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Suoja mahdollistaa jokaisen oikeuden päättää millä tavoin ja kuinka laajasti hänestä kerrotaan muille. Jokainen voi luonnollisesti kertomalla itsestään kaventaa omaa yksityisyyttään. Tiedotusvälineet voivat sananvapauden perusteella kuitenkin kertoa yksityiselämään liittyviä tietoja, jos niillä on laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Asianomaisen suostumus on kuitenkin edellytys erityisen arkaluonteisten yksityiselämän tietojen julkaisemisessa.

Yksityiselämässä on kysymys jokaisen henkilökohtaisesta koskemattomuudesta ja persoonan suojasta, luottamuksellisesta viestinnästä, kunniaista, maineesta ja kotirauhasta. Keskeisimmät yksilönsuojaa koskevat rikoslain kohdat liittyvät yksityiselämää loukkaavaan tiedon levittämiseen ja kunnianloukkaukseen. Edellisessä on kysymys henkilöä loukkaavasta hänen yksityiselämänsä koskevien tietojen levittämisestä, kun vastaavasti kunnian loukkaaminen edellyttää tietojen loukkaavuuden ohella myös niiden perättömyyttä tai halventavaa tarkoitusta. Yksityiselämää koskeva säädös suojelee vain eläviä henkilöitä, mutta kunniansuoja voi tietyillä edellytyksillä olla myös vainajan läheisillä. Myös kunnianloukkauksessa kohteena voi olla vain luonnollinen henkilö, eikä esimerkiksi viranomaisella, yrityksellä tai yhteisöllä ole kunniaa. Kohteena voi olla kuitenkin myös riittävästi rajattu joukko tunnistettavia ihmisiä.

Journalismissa tai muutoin laajalle levinneiden loukkaavien tietojen kohdalla kunnian ja yksityiselämän loukkaaminen on törkeää, jos toiminnasta on aiheutunut erityisen suurta vahinkoa, ja jos rikosta voidaan pitää myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Yksityiselämä tai kunnia ei tule kuitenkaan loukatuksi, jos tiedon, vihjauksen tai kuvan esittäminen liittyy henkilön toimintaan ja sen arvioimiseen politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai vastaavassa tehtävässä, ja tiedon esittäminen on tarpeellista yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Molempiin lainkohtiin sisältyy myös sananvapauden merkitystä korostava ehto. Sen mukaan rikoksena ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet ei selvästi ylitä sitä mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkaus

Kunnianloukkauksessa henkilö esittää toisesta perättömän väitteen tai vihjauksen, josta voi aiheutua tälle vahinkoa tai halveksuntaa. Kyse voi olla myös muunlaisesta loukkaavasta halventamisesta. Häpäisytarkoituksessa kunnianloukkauksesta voidaan tuomita, vaikka esittäjä puhuisikin totta. Ratkaisevaa kummassakin vaihtoehdossa on tiedon levittämisen tarkoitus. Loukkaavan väitteen esittäjän on pitänyt ymmärtää, että halvennetuksi tuleminen on kohteelle varsin todennäköinen julkaisemisen seuraus. Merkitystä

voi olla esitetyn väitteen yleisön tai kohteen rajaamisella. Esittäjän lähipiiri saattaa tunnistaa väitteen kohteen, vaikka häntä ei olisikaan jutussa nimetty.

Kunnianloukkaustapaukset ovat oikeudellisesti ongelmallisia, koska vastakkain ovat aina sananvapaus ja kunniansuoja. Kumpikin on yksilön perusoikeus ja kummankin arvo on yhtä lailla absoluuttinen. Tuomioistuinten onkin aina erikseen punnittava, kumpi niistä painaa kulloinkin enemmän.

Suomalaiset tiedotusvälineet eivät ole viimeisen vuosikymmenen aikana juurikaan olleet syytettyinä kunnia loukkaavasta tiedon levittämisestä. Muutokseen ovat vaikuttaneet parikymmentä Suomen aiemmin saamaa sananvapauden loukkaamista koskevaa tuomiota 2000-luvun alkuvuosina Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Ennen nykymuotoista sananvapautta huomioivaa ratkaisulinjaansa suomalaiset tuomioistuimet olivat painottaneet yksityisyydensuojan merkitystä näiden kahden perusoikeuden välisissä kiistakysymyksissä.

Tätä nykyä kunnianloukkaukseen ovat syylistyneet lähinnä internetin ja sosiaalisen median yksittäiset käyttäjät, ja journalistisen median osuus on ollut vain pari prosenttia EIT:n langettamista tuomioista. Sosiaalisen median käyttäjät eivät ole välttämättä ymmärtäneet pitkälti hallitsemattoman välineen tuottamia julkisuusriskejä. ¹

Toimittajan tarkoitus. Kunnianloukkauksesta tuomitaan, jos teko voidaan lukea tekijänsä syyksi. Esimerkiksi toimittajan tahallisuus voi puuttua, jos hänellä on ollut riittäviä ja todennäköisiä syitä luottaa julkaisemansa tiedon todenperäisyyteen. Tiedon levittämisen loukkaavuutta arvioidaan objektiivisesti, eikä asianomaisen oma tulkinta ole ratkaisevaa lainvastaisuuden arvioinnissa. Sietokyvyltään herkempi jutun kohde ei saa tavanomaista suurempaa suojaa.

Sananvapauden käytön lainmukaisuuden arviointiin vaikuttaa toimittajan kertomismotiivi ja menettelytapa käsittelemässään asiassa. Hänen edellytetään toimivan ”vilpittömässä tarkoituksessa” arvioimalla ja tarvittaessa tasapainottamalla kertomiaan kiistanalaisia asioita muilla lähdetiedoilla tai omilla kommentteilla. Esimerkiksi haastattelusta olisi käytävä ilmi, että jutun tavoitteena on ollut haastateltavan kertomien tietojen ja mielipiteiden välittäminen sellaisenaan eteenpäin pyrkimättä rakentaa juttua esimerkiksi pelkkien kohdettaan loukkaavien näkökulmien varaan. Jutussa kritisoidulle kohteelle on myös tarjottava mahdollisuus esittää oma näkökanta käsitelystä asiasta samassa yhteydessä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin onkin suhtautunut torjuvasti toimittajien rankaisemiseen silloin kun he ovat toistaneet tietolähteensä kertomia tietoja sellaisenaan esittämättä tietoja faktana tai omana käsityksenään. Toisaalta toimittajien ei voida myöskään edellyttää eriyttävän itsensä järjestelmällisesti ja muodollisesti lähteensä kannanotoista. Rankaiseminen toisten mielipiteiden ja tietojen levittämisestä päinvastoin rajoittaisi julkista keskustelua yleisesti kiinnostavista kysymyksistä. Toimittajien edellytetään kuitenkin toimivan

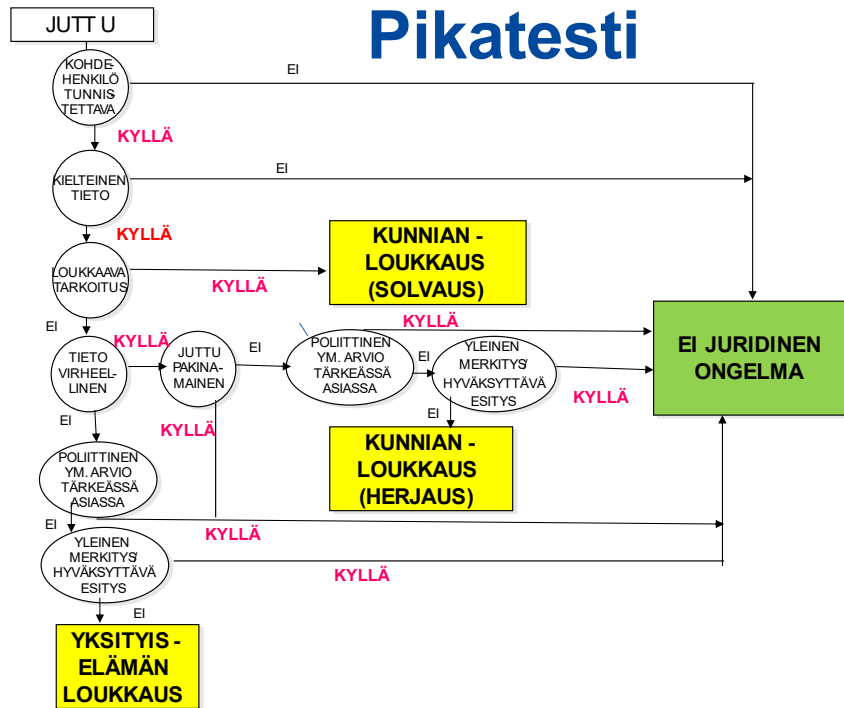
luotettavasti, eikä tarkoituksellisesti edesauttaa väärin tietojen levittämistä haastattelun varjolla. ²

EIT 16.11.2004. Toimittajan todettiin toimineen vilpittömässä mielessä, kun oli kertonut todistajanlausuntoa koskevien asiakirjatietojen pohjalta kirurgin päähtymyksestä leikkausoperaation aikana. Oikeus piti tiedonvälityksen kannalta painoarvoisempana asiana julkisen huolen kohteena olevaa potilasturvallisuutta ja sitä koskevia seikkoja kuin lääkärin ammatillista mainetta ja kunniansuojaa.

Mediasiteeraus. Kunnianloukkauksessa ei eritellä erikseen perättömän ja loukkaavan tiedon ensimmäistä tai myöhempää kertojaa, vaan jokaisella tämäntapaisen tiedon levittäjällä on periaatteessa yhtäläinen vastuu rangaistavan tiedon kertomisesta. Yksityisyydensuojalle voikin aiheutua ongelmia mediasiteerauksesta, jos tiedotusväline toistaa aiemmin toisaalla julkaistun uutisen loukkaavia väitteitä ja alkuperäisen jutun synnyttämä kielteinen julkisuus laajenee näin entisestään. Julkaisemisen motiiveja voidaan kuitenkin arvioida yksittäistapauksissa erikseen. Myöhemmin asiasta kertoneen toimituksen vastuuta saattaa lieventää siteerauksen yhteyteen liitetty selkeä maininta siitä, että toimitus ei ole onnistunut varmistamaan sen kertomien väitteiden todenmukaisuutta julkaisun yhteydessä.

SYYTÄJÄ 7.9.1999. Useat sanomalehdet olivat kertoneet välittämässään Suomen tietotoimiston uutisessa nimeltä mainitun hiihtäjän syyllistymisestä kasvuhormonin käyttöön. STT tuomittiin kunnianloukkauksesta, mutta uutisen levittäneet sanomalehdet välttyivät syytteiltä. Vaikka myös lehtien levittämässä uutisessa väitteet olivat totuuden vastaisia, valtiosyyttäjän mielestä STT:n maineella oli ollut merkitystä niiden levittämisessä. Tietotoimiston yleinen luotettavuus oli vaikuttanut siihen, miten tietoja siteeranneet tiedotusvälineet olivat suhtautuneet uutisen sisältöön ja arvioineet sen todenperäisyyttä. ³

Kunnian ja yksityiselämän loukkaamisen aiheuttamaa juridista uhkaa on mahdollista arvioida kuvan 6 ”pikatestissä”. Lainmukaisuutta arvioidaan henkilön tunnistettavuudella, kerrottujen tietojen paikkansapitävyydellä ja loukkaavuudella, loukkaavalla tarkoituksella, tietojen liittymisellä kohteen toiminnan arviointiin ja tarpeeseen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi sekä ilmaisujen hyväksyttävyydellä. Merkitystä on myös jutun fiktiivisellä luonteella. Jos juttua ei voida ottaa vakavasti, kyse ei ole tosiasiana esitetystä väitteestä eikä kunniaa ole loukattu. Ollakseen lainvastaista, jokaisen jutun piirteeseen vaikuttavan kielteisen vaihtoehdon on toteuduttava. Vastaavasti juridisia ongelmia ei aiheudu, jos jokin näistä puuttuu.

Kuva 6. Kunnian ja yksityiselämän oikeudellinen loukkaaminen.

Arvostelu

Henkilön arvostelu. Henkilön solvaaminen ja nimittely voidaan faktaväitteen sijasta tulkita mielipiteen esittämiseksi. Mielipide voi kuitenkin loukata toisen kunniaa, jos loukkaavalla luonnehdinnalla ei ole esitettävissä perusteita, jotka voidaan liittää esimerkiksi kohteeksi joutuneen henkilön aiempaan toimintaan tai esittämiin mielipiteisiin. EIT:n mukaan mielipiteiksi tulkittavia ”arvoasetelmia” ei voida todistaa oikeiksi tai vääriksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin onkin korostanut erityisten arvostelulausumien merkitystä sananvapauden käytössä. Lausumilta ei edellytetä vastaavanlaisia perusteita kuin tosiasiana esitettäviltä väitteiltä, jos lausumat liittyvät asiasta käytävään tarpeelliseen keskusteluun ja niiden kautta yleisö saa tietää erilaisista näkemyksistä. Arvostelu voi olla kärjekästä ja provosoivaa, ja siihen voi sisältyä hyvinkin konkreettisia väitteitä henkilön toiminnasta. Ollakseen rangaistavia esitettyjen mielipiteiden on kuitenkin oltava objektiivisesti todennettavia ja tarkkarajaisia tosiasiaväitteitä. Esittäjänsä omiin havaintoihin ja käsityksiin perustuvien tulkintojen totuudenmukaisuutta ei voida ratkaista täysin riidattomasti.

KORKEIN OIKEUS 2011:71. Esitetyt mielipideilmaisut olivat perusteltuja julkisen tehtävän hoitoon liittyneessä keskustelussa, vaikka olivatkin provokatiivisia ja halvensivat jutussa käsiteltyjä henkilöitä. Haastateltu oli jutussa kuvailut turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen työntekijöitä leipääntyneiksi ja suorastaan rasistisiksi. Hänen mukaansa ”alue missä turvapaikanhakijat asuvat on

ghetto, ympäriltä puuttuu vain piikkilanka-aita ja kyltti *Arbeit macht frei*". Oikeus näki toimituksen menettelyn hyväksyttäväksi, koska arvostelu ei yksilöinyt työntekijöitä, vaan kohdistui heihin ryhmänä yleisellä tasolla. Tämä oli osoittanut lausuman luonteen yleiseksi kannanotoksi keskuksen toiminnasta sen sijaan, että siinä olisi arvioitu yksittäisten työntekijöiden toimintatapoja.

2940/PL/00. Lehti ei rikkonut hyvää journalistista tapaa, kun jutun ilmaus "makkaratehtaan helvetistä" voitiin tunnistaa haastatellun esittämäksi kielikuvaksi. Vaikka mainittu makkaratehdas saatettiin yhdistää kantelijan omistamaan lihanjalostustehtaaseen, ilmaisu ei neuvoston mielestä synnyttänyt käsitystä kyseisen yhtiön moitittavasta toiminnasta.

Vallankäyttäjän toiminnan kriittinenkään arvostelu ei edellytä väitteiden yksilöimistä, jos arvostelulla on muuten todenmukaisia perusteita ja näyttö riittää. Journalistista toimintaa ei tällöin arvioida yksistään sen perusteella, missä määrin esitetyissä väitteissä on perää, vaan kysymys voi olla siitä, onko väitteiden julkaisemiselle ja niihin liittyneelle keskustelulle ollut riittävästi tiedonvälityksellisiä perusteita.

HOVIOIKEUS 30.8.2012. Lehti ei loukannut nimeltä mainitun kansanedustajan kunniaa jutussa, jossa käsiteltiin eduskunnassa tapahtunutta seksuaalista häirintää. Nimettöminä esitetyille häirintäväitteille oli ollut asiasta syntyneen julkisen keskustelun seurauksena riittäviä perusteita eikä juttuun sisältynyt kunnianloukkauksen tunnusmerkistön täyttäviä virheellisiä tietoja tai vihjauksia. Helsingin hovioikeuden mukaan asiassa oli olennaista, että juttu käsitteli yksityiselämän sijasta kansanedustajan julkista toimintaa, ja että hänelle oli tarjottu mahdollisuus kommentoida käsiteltyä asiaa. Oikeus antoi painoarvoa oikeudenkäynnin aikana esiin tulleiden uusien todistajien kertomuksille kansanedustajan sopimattomasta käyttäytymisestä, vaikka jutussa ei ollutkaan yksilöity hänen tekemisiään ja häirinnän kohteita. Jutun anonyymilähteet olivat kertoneet kokemuksistaan eduskunnassa tapahtuneesta seksuaalisesta häirinnästä ja nimenneet häiriköiksi useampia kansanedustajia.

Kyseistä oikeudenkäyntiä edeltäneessä, tapausta koskeneessa JSN-käsittelyssä neuvosto oli katsonut lehden rikkoneen hyvää journalistista tapaa, kun kansanedustajan arvostelu ei ollut riittävän yksilöityä. Itselleen myönteisen neuvoston päätöksen rohkaisemana hän oli tehnyt asiasta tutkintapyyynnön.

3887/SL/08. JSN:n mukaan lehden olisi pitänyt yksilöidä tarkemmin kantelijaan kohdistamansa arvostelu, jotta hän olisi voinut paremmin puolustautua käsitellyssä asiassa ja jotta lukijat olisivat voineet paremmin puntaroida jutun todenmukaisuutta ja jutun väitteitä. Eriävän mielipiteen mukaan jutulla rikottiin hyvää journalistista tapaa, koska kantelija ja muutkin jutussa tarkastellut kansanedustajat olivat saaneet kertoa näkemyksistään samassa yhteydessä. Heillä olisi ollut myös mahdollisuus tarkentaa niitä jälkeinpäin omalla kannanotolla.

Arvostelun on kohdistuttava henkilön toimintaan. Ongelmana saattaa olla arvostellun henkilön avioliittokytkeä henkilöön johon arvostelun olisi pitänyt yksin kohdistua.

KORKEIN OIKEUS 1997:80. Kun kielteinen julkisuus ei ollut kohdistunut palopäällikköön hänen julkisessa tehtävässään, lehdellä ei ollut perusteita kertoa

hänen olevan tuhopoltosta epäillyn aviopuoliso. Oikeus näki jutun tavoitteeksi pelkästään yleisen uteliaisuuden herättämisen palopäällikön yksityiselämää koskevilla vihjauksilla. Merkitystä ei ollut sillä, että jutussa ei väitetty palopäälliköllä olleen osuutta rikokseen.

Vastaavanlainen ”puoliso-ongelma” oli kansanedustajalla, joka toki on palopäällikköä merkittävämpi yhteiskunnallinen vallankäyttäjä. Tapausta koskeneessa ratkaisussaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien katsoi, että toimittajan sananvapautta oli loukannut lehden korkeimman oikeudessa saama tuomio.

EIT 16.11.2004. Kansanedustajan piti poliittisen asemansa perusteella sietää tavanomaista enemmän kielteistä julkisuutta, eikä aviomiehen ravintolariehumisesta kertominen loukannut sivistysvaliokunnan puheenjohtajana toimivan kansanedustajan yksityisyyttä. Asialla oli lisäksi ainakin jossain määrin julkista mielenkiintoa. Kerrotulla puolison toiminnalla saattoi olla vaikutusta politiikkaa koskeviin äänestyspäätöksiin, ja myös asianajajana työskentelevän aviopuolison käytöksellä oli tämän aseman perusteella paikallista mielenkiintoa. Kansanedustajan ei väitetty osallistuneen itse kuvailtuihin tapahtumiin, eikä hänen yksityiselämästä kerrottu avioliittoa lukuun ottamatta muita tietoja

Arvostelun julkaisemista ei voida perustella sillä, että yksityisyydensuojaa olisivat kaventaneet henkilön aiemmin medialle antamat haastattelut.

6408/R/16. Radio-ohjelma rikkoi hyvää journalistista tapaa, kun siinä arvosteltiin kantelijan Facebook-päivityksiä ilmaisuilla ”oman elämänsä vitsi”, ”ihan suuren luokan saatana vitsi” ja ”vittu mikä pelle”. JSN piti arvostelua erityisen alatyylisenä, vaikka aktiivisesti julkisuuteen hakeutuneena kantelijan tulikin kestää tavanomaista kovempaa kritiikkiä. Eriävän mielipiteen mukaan käytetyt termit olivat alatyylisiä, mutta olivat kohdistuneet kantelijan sijasta hänen julkiseen toimintaansa.

Poliittinen arvostelu. Arvostelun hyväksyttävyyttä tulkitaan väljemmin kuin faktoina esitetyjä väitteitä. Arvostelun on kuitenkin oltava perusteltua ja liityttävä yksittäisten ilmaisujen sijasta laajempaan kokonaisuuteen tai asiasta käytävään julkiseen keskusteluun. Esimerkiksi poliitikkojen on julkisen asemansa perusteella siedettävä voimakastakin toimintansa ja sanomistensa tutkimista ja käsittelemistä mediassa. Myös virkamiehiä voidaan kritisoida, mutta arvostelua ei saisi käyttää heidän työnsä asiattomaan häiritsemiseen. Arvostelun hyväksyttävyyteen vaikuttaa myös kritisoidun henkilön aiempi julkisuus ja mahdollisuus esittää arvostelun yhteydessä oma näkökanta käsitelystä asiasta.

KORKEIN OIKEUS 0764/2001. Kaupunginhallituksen ja valtuuston jäsen oli mielipidekirjoituksessaan väittänyt kaupunginjohtajan vääristelleen kaupungin talousasioita ja kertoneen niistä vain puolitotuuksia. Menettely ei loukannut kaupunginjohtajan kunniaa, koska hänen tuli toimintansa perusteella sietää kärjekästäkin julkista arvostelua. Kaupungin taloudenhoito joutuu toiminta-alueena yleisesti herkästi arvostelun kohteeksi.

2480/IL/97. Kansanedustajan luonnehtiminen kaksinaamaiseksi ja kansalaisten hämääjäksi oli voimakas ilmaisu. Menettely oli JSN:n mielestä kuitenkin tavanomaista yhteiskunnallista kielenkäyttöä poliittisessa arvioinnissa.

1383/IL/87. Arvostelemalla kunnanvaltuutetun kokouskäyttäytymistä ”väsyneeksi” lehti oli antanut ymmärtää hänen olleen juovuksissa. Perustelematon väite loukkasi valtuutettua ja johti lehden saamaan huomautukseen.

Kulttuuriarvostelu. Perättömien tietojen lisäksi henkilön kunniaa saatetaan loukata voimakkaalla arvostelulla ja halventavilla subjektiivisilla näkemyksillä. Työnsä tai persoonansa julkisesti näytteille asettaneen on kuitenkin varauduttava myös kielteisiin arvioihin. Hyväksyttävä kritiikki voi kuitenkin muuttua henkilön solvaamiseksi, jos hänen menettelynsä ja toimintansa sijasta arvioidaankin esimerkiksi hänen fyysisiä ja psyykkisiä piirteitään. Arvostelija ei voi vedota kritiikin vapauteen kritisoidulla henkilöllä jostakin, jota tämä ei ole tehnyt.

2504/SL/97. Valokuvanäyttelyn kriittisellä arvioinnilla ei rikottu hyvää journalistista tapaa. Näyttelyssä esitetyt kuvat eivät vakuuttaneet lehden arvostelijaa, joka vertasi niitä naapurin ottamiin lomakuviin.

5999/AL/15. Tieteen, taiteen, politiikan ja muun vastaavaan aihepiiriin arvioinnissa kärjekkäät ilmaisut ovat mahdollisia ja tekijöiden on niitä kestävä. Elokuva-arvostelun mukaan ”mitä tahansa idioottimaista kotikutoista paskaa voidaan saada leviteltä peräti 40 valkokankaalle Suomessa. – – tuntuu, että [ohjaaja] hieroo ulostetta ensin omaan pärstäänsä ja hiljalleen myös katsojan naamaan”. Ilmaisut kertoivat JSN:n mukaan vain kriitikon henkilökohtaisista näkemyksistä elokuvasta ja tekijöiden kyvyistä.

342/SL/76. Soittajan luonnehtiminen ”pitkäpiimäiseksi urkujensoittajaksi” ei kuvannut esittävää taitelijaa henkilökohtaisesti, vaan tiivistä arvostelijan näkemyksen itse esityksestä.

Loukkaavuuden arviointi. Myös julkaisun tyyli vaikuttaa merkittävästi loukkaavuuden arviointiin. Ilmaisujen loukkaavuutta on kuitenkin vaikea arvioida niiden monitulkintaisuuden perusteella. Tulkintaan vaikuttaa ilmaisun neutraalisuus, esittämistilanne ja mahdollisuudet liioittelulle tai karskille kielenkäytölle. Yksittäisten sanavalintojen sijasta asiassa onkin tarkasteltava jutun kokonaisuutta ja ilmaisujen asiayhteyttä. Esimerkiksi pakinoille ja kolumneille on tyypillistä kepeä tyyli, liioittelevuus ja kärjekkäät ilmaisut, eikä niiden totuudenmukaisuudesta ole edes mielekästä keskustella. Lisäksi arvio siitä, mihin pakinan kärki lopulta kohdistui, vaihtelee lukijan mukaan. Niissä on kysymys lähinnä hyvästä mausta ja tyylistä.

SYTTÄJÄ 27.7.2000. Nimitys *sturmoberfuhreriksi* suorassa tv-lähetyksessä ei loukannut arvostellun poliitikon kunniaa. Helsingin kihlakunnansyyttäjän mukaan poliitikon pakolaispolitiikasta esittämiä mielipiteitä voitiin arvostella, vaikka tämä oli katsonut poliittisen uransa jo päättyneeksi. Toimittajan mukaan hän oli viitannut nimityksellä saksalaistyyliiseen autoritaariseen johtamiseen. Kun ”myrsky-ylijohtajan” sotilasarvo oli kuvitteellinen, sanan käyttö ei siltäkään osin täyttänyt syyttäjän mielestä loukkaavuuden tunnusmerkistöä.

3610/KL/06. Lehti rikkoi hyvää journalistista tapaa, kun toimittaja oli sisällyttänyt kolumniinsa kiro sanoja ja rivouksia.

Käytetyt ilmaisut saavat merkityksensä usein vasta asiayhteydestään, eikä JSN halua kieltää yksittäisten termien käyttämistä tai velvoittaa viralliseen kielenkäyttöön. Esimerkiksi sanatarkka käänös kielestä toiseen ei välttämättä välitä alkuperäisen termin kulttuurista ja yhteiskunnallista merkitystä.

5039/PL/12. Yleiskielen "akalla" on eri puolilla Suomea vaihtelevia murremerkityksiä, ja kannellun lehden levikkialueella ilmaisua voitiin pitää neutraalina. "Akkoja pieksettiin oikein urakalla" -jutussa kerrottiin kahteen naiseen kohdistuneesta väkivaltatapauksesta. Menettely ei johtanut huomautukseen, vaikka pahoinpideltyjen kannalta otsikko kertoi JSN:n mielestä toimituksen huonosta tilanne- ja tyyliäjästä.

4592B-G/YLE+SL+TV/11. Perussuomalaisiin liitetyllä "persulla" ei ollut jutussa halventavaa tai loukkaavaa tarkoitusta. Vakiintuneisuudestaan huolimatta "persun" käyttö ei kuitenkaan poistanut "ahnetta" ja "persoa" koskevaa murremerkitystä tai mielikuvaa alatyylisestä "perseestä" ja "persuksesta". Kansanomaiset ilmaisut sopivat asiatekstejä paremmin pakinoihin, kolumneihin tai haastattelun sitaatteihin, ja JSN suosittelikin niiden käyttämistä vain harkitusti.

2114/SL/94. Lehti ei rikkonut hyvää journalistista tapaa kutsuessaan alkoholisteja "pultsareiksi". Neuvoston mukaan termien loukkaavuus riippuu pitkälti niiden käyttöyhteydestä ja -tavasta. Kantelijan mukaan sanavalinta loukkasi sosiaalilääketieteellisesti vammautuneita ihmisiä.

Verkossa säilyvä ja tarkasteltava kunnianloukkaus voi olla loukkauksen kohteelle eri asia, kuin jos kirjoitus olisi julkaistu vain kerran painatussa lehdessä, radiossa tai televisiossa. Tekstin säilymisellä ei ole kuitenkaan vaikutusta rikoksen mahdolliseen vanhenemiseen. Asia voi kuitenkin muuttua, jos tekijä on pyrkinyt saamaan kirjoitukselleen myöhemmin uusia lukijoita tai säilyttämään yleisön mielenkiintoa kirjoitukseensa. Kunnanloukkaus vanhenee kahdessa vuodessa ja törkeä kunnianloukkaus viidessä vuodessa tekopäivästä.

KORKEIN OIKEUS 10.1.2024. Verkossa julkaistun kunnianloukkauksen syyteoikeuden vanheneminen alkoi kulua heti tekstin julkaisuhetkestä, eikä kunnianloukkauksen voinut katsoa jatkuneen niin pitkään kuin kirjoitus oli ollut muiden tarkasteltavana. Oikeuden mukaan kunnianloukkaus ei jatkunut pelkästään siksi, että tekijä ei ollut poistanut kirjoitustaan Facebook-sivustoltaan. Tekijän passiivinen suhtautuminen ei täyttänyt kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä.

Tuotearvostelu. Yrityksillä ei ole kunniaa, jota ei voida näin ollen myöskään rikkoa. Tuotteiden tai palveluiden harhaanjohtavasta arvostelusta voi aiheutua kuitenkin taloudellista vahinkoa. Sananvapauslaissa määritetyn vahingonkorvausvastuun ja sitä koskevan vahingonkorvauslain perusteella virheellisen tiedon kertojan on korvattava tahallisesti tai tuottamuksesta toiselle aiheutunut vahinko.

Kuluttajajournalismin ongelmat konkretisoituvat etenkin toimitusten omissa tuotetesteissä. Tuotteen valmistajalle tai myyntiyritykselle maksettava korvaus kuitenkin edellyttää, että syntyneellä haitalla on selkeä syy-yhteys testaamisen aiheuttamaan kielteiseen mediajulkisuuteen. Vahinko on pystyttävä osoittamaan esimerkiksi kirjanpidon tai äkillisten markkinamuutosten pohjalta.

Mediayhteyttä ei ole, jos testattu tuote voidaan todistaa muutenkin myyntiin kelpaamattomaksi.

Toimitusten testeillä on tärkeä merkitys yleisölle, jos näiden vaihtoehdoksi jäisivät vain yritysten omat testit ja valmistajia ja myyjiä miellyttävät tulokset. Toimitusten testeissä kuluttajan näkökulma saattaa kuitenkin jäädä vähemmälle huomiolle, jos niissä on noudatettava valmistajien toiveita ja käyttöohjeita. Tuotetestin toteutustapa voikin osoittautua harhaanjohtavaksi, jos testaaja on ollut maallikko käyttäjäksi tavoitellun ammattilaisen sijasta. Testaamastaan tuotteesta murska-arvion julkaissut rakennusalan aikakauslehti tuomittiin vahingonkorvauksiin, kun se oli vertaillut vedeneristimiä noudattamalla tuotepurkin kyljessä olleita ohjeita. Valmistajan mukaan testi olisi pitänyt toteuttaa noudattamalla yrityksen verkkosivuilta löytyviä ohjeita. ⁴

KORKEIN OIKEUS 1991:79. Tuotetestiä muistuttava juttu oli synnyttänyt perusteettoman kielteisen käsityksen toiminnan maahantuoman lastenvaunun ominaisuuksista. Jutussa asiantuntijana käytetty ja vaunuja arvostellut henkilö osoittautui kilpailevan lastenvaunumerkin maahantuojaksi. Hän oli toimittanut lehdelle sen heikoksi arvosteleman vaunumerkin vaunun puutteellisessa kokoonpanossa, jollaisena vaunuja ei normaalisti edes myydä. Kun epäasianmukaiseksi arvostellun vaunumerkin kysyntä romahti, kilpailevat vaununmyyjät hyödynsivät juttua omien vaunujensa markkinoinnissa ja myynnissä.

Yrittäjien on henkilökohtaisesti siedettävä tuotteisiinsa kohdistuvaa kärjekästä julkista arvostelua, jos se perustuu paikkansapitäviin asiatietoihin. Kärjekkyys on tyypillistä pakinanomaisessa esityksessä.

KORKEIN OIKEUS 2005:1. Lehti ei ollut loukannut ravintolayrittäjän ja keittiömestarin kunniaa, vaikka toimittaja oli arvostellut voimakkaasti saamaansa ruoka-annosta. Oikeuden mielestä jutun pakinamainen tyyli oli vastannut kirjoituksen kokonaisuudelle ominaista humoristisen liioittelevaa sävyä. Toimittaja kertoi saaneensa nimeltä mainitsemassaan pizzeriassa ”muultakin kuin ulkonäöltään huussinluokkaa muistuttavan lätkyrän, jonka pinnalla harhaili muutama purkkisimpukka”. Lisäksi ”vielä kitukasvuisemmat katkaravut, puolisen tusinaa, olivat hukkuneet ilkeästi venyvään edamjuustokorrutukseen.” Oikeuden mielestä kirjoituksen sanoma voitiin ymmärtää vanhojen savolaisperinteiden ihannoinniksi ja vieraiden vaikutelmien paheksunnaksi. Kielikuvasta ei voinut saada asiayhteyden ja tyylin perusteella käsitystä siitä, että kirjoittaja olisi väittänyt ruokaa epähygieeniseksi tai elintarvikkeeksi sopimattomaksi.

KORKEIN OIKEUS 1991:116. Lehti ei ollut juttunsa perusteella haitannut suklaata myyneiden elinkeinonharjoittajien toimintaa. Vuonna 1988 julkaistun ”Markkinat taas Kokkolassa” -lehtijutun yksittäisessä virkkeessä todettiin, että ”suut mussuttivat lakua, makkaraa ja suklaata, jota myytiin viisi kymppillä (vuosikertaa - 68?)” Oikeus piti juttua ”kokonaisuudessaan kepeätyylisenä ja liioittelevana sekä selvästi sellaiseksi havaittavana”, eikä se näin ollen loukannut myyjien kunniaa.

Toimituksellisenä sisältönä julkaistavat tuoteuutuudet ja markkinakatsaukset voivat olla perusteltuja, jos niiden tarkoituksena on tyydyttää yleisön tiedontarvetta eikä edistää tuotteiden myyntiä. Toteutustavoille ei ole erityisiä vaatimuksia, jos ne ovat riittävän selkeitä. Testattavien tuotteiden valikoiman on

kuitenkin oltava riittävän kattava, jotta yleisölle ei syntyisi virheellistä kuvaa sen täydellisyydestä. Myöskään testaamattomuudesta ei saa syntyä vaikutelmaa. Mittauksiin perustuvat laitetestit ja niiden julkaistut tulokset edellyttävät kuitenkin perustellumpia tulkintoja kuin elintarvikkeiden makutestit, joissa arviointi perustuu subjektiivisiin mieltymyksiin.

1905/YLE/93. Toimituksen olisi pitänyt kertoa hintavertailunsa lopputulokseen vaikuttaneet seikat. Hammaskiven poistamista koskeneessa jutussa oli verrattu toisiinsa hammaslääkärin laskutusta ja erikoishammashoitajan palkkioita. Eri tavalla pätevien henkilöiden laskutusten keskinäinen vertailu saattoi johtaa yleisöä harhaan.

Yksityisyyden rajoitukset

Yksilönsuojan laajuutta arvioidaan journalismissa useilla eri perusteilla. Merkitystä on esimerkiksi käsiteltävän tiedon luonteella, henkilön yhteiskunnallisella roolilla ja toiminnalla sekä tunnistettavuudella ja tunnettavuudella.

Henkilön rooli ja julkinen toiminta. Yksityisyyden suoja on suppeimmillaan merkittävien poliittisten, hallinnollisten ja elinkeinoelämän vallankäyttäjien kohdalla ja vastaavasti laajimmillaan tavallisilla kansalaisilla. Näiden välimaastoon sijoittuvat aikalaishistoriaan kuuluvat tunnetut ja julkisuudessa esiintyvät, kulttuurin ja viihde-elämän vaikuttajat. ⁵

Esimerkiksi poliitikkojen julkisuuskuvaan vaikuttaa myös käsitys heistä poliittisen toiminnan ulkopuolisessa yksityiselämässä. Poliitikon perhe-elämään, seurusteluun ja muuhun yksityiselämän toimintaan voikin kohdistua oikeutettua yleistä kiinnostusta, jos tiedolla on yhteyttä hänen yhteiskunnallisessa toiminnassaan esiin nostamiin kysymyksiin. Hän voi myös itse vaikuttaa yksityiselämänsä mediakäsittelyyn ”raottamalla vaatekaappiaan” ja suostumalla muuten julkisuuteen. ⁶

Julkisuuteen voidaan paitsi pyrkiä myös joutua. Kuka tahansa saattaa ajautua mediajulkisuuteen osana merkittävää uutistapahtumaa tai toimimalla poikkeavasti julkisuudessa. Henkilön yksityisyyttä voi heikentää myös suhde julkisuuden henkilöön.

EIT 6.4.2010. Valtakunnansovittelijan uuden naisystävän henkilöllisyyden paljastaminen ei loukannut hänen yksityisyyttään. Naisystävä oli osallistunut väkivaltaiseen valtakunnansovittelijan perhekärhämään, jonka seurauksena valtakunnansovittelija menetti virkansa. Naisystävää ei voinut pitää saamansa sakkotuomion, työnsä tai muunlaiseenkaan toimintansa perusteella sellaisessa asemassa, että hänen yksityisyydensuojaansa ei olisi voinut rajoittaa.

2578/AL/97. Tunnetun julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja ei ulottunut julkisella paikalla sattuneeseen välikohtaukseen. Haastateltujen silminnäkiöiden mukaan hän oli käyttäytynyt väkivaltaisesti sivullisia kohtaan. Jutun tiedot hänen vierailustaan erotiikkabaarissa olivat myös taustoittaneet myöhempiä tapahtumia.

4024/SL/08. Kansalaisilla oli oikeus saada tietää pääministerin seuralaisesta. Hänen oli siedettävä myös tyyliään, pukeutumistaan ja parin julkista esiintymistä koskevaa arvostelua. Lehdessä oli tarkasteltu molempien julkisuuskuvaa toimittajan omien havaintojen ja asiantuntijahaastattelujen pohjalta.

Henkilön yhteiskunnallinen rooli saattaa olla peruste tunnistaa hänet myös yksittäisen tapahtuman uhrina.

8106/PL/22. Lehti kertoi kaupunginjohtajan käyttäytyneen epäasiallisesti nimeltä mainittua kaupunginhallituksen jäsentä kohtaan kokousristeilyllä. JSN:n mukaan lehdellä oli ollut perusteet paljastaa lukijoille teon kohteeksi joutunut ja asiasta virallisesti kannellut uhri, kun nimen julkaiseminen ei ollut kohtuutonta hänen kuntapäätäjäsensä perusteella eikä välikohtauksesta kerrottu erityisen arkaluonteisia yksityiskohtia, jotka olisivat voineet loukata hänen yksityisyyttään. Tapahtumien ketju oli nostanut esiin väitteitä kaupunginjohtajan aiemmasta häirinnästä, ja hän joutui lopulta eroamaan virastaan luottamuspuolan takia.

Perinteisten valankäyttäjien ohella myös julkkisuuden henkilöillä on voimakas esikuvallinen ja mielipidevaikuttajan rooli. He ovat tehneet itsestään julkisuuden kautta tuotteen, jossa mielikuva on tärkeä myyntivaltti. ”Julkkikset” eivät saisi kuitenkaan manipuloida omaa julkisuuttaan, vaan yleisöllä olisi oltava oikeus tietää, jos heidän todellisella toiminnallaan ja kertomillaan asioilla on ristiriitaa. Kielteisten seikkojen raportoinnin voi nähdä eräänlaiseksi journalistiseksi tuotevalvonnaksi. Kuitenkin myös julkkiksia koskevat tiedot on julkaistava journalistisin perustein, eikä pelkästään mediamyynnin edistämiseksi. Kertominen ei saisi ulottua pitemmälle kuin mikä on välttämätöntä asian ymmärtämiseksi. ⁷

Sosiaalinen media ja siinä jaetut yksityiset asiat ja kuvat ovat väljentäneet käyttäjien käsityksiä omasta yksityisyydensuojastaan. Perinteinen media onkin käyttänyt some-sisältöjä julkkiksista kertovien juttujen lähteenä. Julkaisemisessa on kuitenkin noudatettava Journalistin ohjeita.

8044/A/22. Lehti ei rikkonut julkisuuden henkilön yksityisyyden suojaa, kun se siteerasi hänen lapsihaaveeseensa liittynyttä sosiaalisen median päivitystä. Viihdejulkisuudesta tunnetun kantelijan avoimella some-tilillä oli kymmeniätuhansia seuraajia. Yksistään tämän perusteella juttuun ei voinut JSN:n mielestä sisältyä erityisen arkaluonteisia seikkoja.

”Hiljainen suostumus”. Yksityisyyden arviointiin vaikuttaa henkilön aiempi hakeutuminen julkisuuteen. Hänen itsestään rakentamalla julkisuudella ja siihen liitettävällä ”hiljaisella suostumuksella” voikin olla ratkaisevaa merkitystä tietojen journalistiselle käytölle. ⁸

Kun henkilö on tullut osaksi julkista keskustelua, yksityiselämän tieto voi menettää yksityisen luonteensa. Julkisuutta jopa hyväkseen käyttävän henkilön onkin lähdeittävä siitä, että hänen yksityisyydensuojansa on ainakin osin väljentynyt,

KORKEIN OIKEUS 2011:72. Tunnetun kirjailijan yksityisyyttä ei loukattu lehtijutussa, jossa hänen entinen rakastettunsa kuvaili pariskunnan seksielämää ja riidanaiheita.

Jutussa oli myös lueteltu kirjailijan entisiä ja oletettuja miesystäviä. Oikeuden mukaan kirjailija oli tuonut jatkuvasti yksityiselämäänsä julkisuuteen suostumalla haastateltavaksi ja kuvattavaksi. Hän oli myös itse kirjoittanut omasta elämästään. Oikeuden mukaan yleisesti tunnettujen asioiden toistamista ei voitu rajoittaa yksityisyyden turvaamiseksi. Kirjailijan katsottiin antaneen ”hiljaisen suostumuksensa” yksityiselämänsä reposteluun, kun hän ei ollut aiemmin esittänyt vaatimuksia muita tiedotusvälineitä kohtaan.

Suostumukseksi julkaista yksityiselämää koskevia tietoja voidaan tulkita henkilön vastaaminensa yksityiselämäänsä koskeviin kysymyksiin mediassa. Edes pitkäaikaisen julkisuuden perusteella ei voida kuitenkaan yleisesti olettaa, että yksityiselämän ydinalueeseen kuuluvia asioita voitaisiin levittää ilman henkilön suostumusta.

7498/AL/20. Julkisuuden henkilö ei ollut kaventanut omalla toiminnallaan yksityisyydensuojaansa niin, että raskauden alkuvaiheesta olisi voitu kertoa ilman hänen suostumustaan. Lehti sai menettelystään JSN:lta huomautuksen, vaikka tv-työ ja näyttelijän ammatti olivat osittain kaventaneet kantelijan yksityisyydensuojaa. Häntä oli aiemmin haastateltu pääsääntöisesti työhön liittyvissä asioissa.

Asian merkitys. Toimitustyön eettisessä arvioinnissa ratkaisevaa voi olla käsiteltävän asian yleisempi merkitys. Mitä enemmän yhteiskunnallista vaikutusta jollakin asiaan liittyvällä seikalla on, sitä tärkeämpää on voida julkaista sitä koskevaa tietoa. Tapahtuman poikkeuksellisuus yksin ei kuitenkaan riitä perusteeksi kertoa tunnistettavasti henkilöiden yksityiselämästä.

1922/AL/93. Lottovoitto ei ollut sellainen uutistapahtuma, josta olisi voitu kertoa ilman asianomaisen lupaa. Perusteltua ei ollut myöskään lottovoittajan taloudellisista hankinnoista kertominen, vaikka ne voitiinkin tunnistaa asuinalueella.

Yleisen luottamuksensa säilyttäminen vaatii julkisuudessa vaikuttavalta henkilöltä erityistä ”kokonaiskunnollisuutta”. Asian arviointiin vaikuttavat yleisön odotukset siitä, millaista toimintaa henkilöltä voidaan edellyttää hänen julkisen roolinsa perusteella. Odotusten vastaista on esimerkiksi poliitikon ottama lahjus, lääkärin tekemä pahoinpitely, toimittajan kirjoittama perätön uutinen tai kymmentä käskyä rikkovan kirkkoherran syrjähyppy.

Poliittisessa toiminnassa vaikuttavien henkilökohtaiset ominaisuudet ja yksityiselämän ratkaisut saavat erityistä merkitystä, jos poliittisten esiintymiset ja niissä markkinoidut arvot osoittautuvat ristiriitaisiksi.

EIT 12.10.2010. Lehdellä oli ollut perusteita kertoa presidentinvaalien kampanja-avustajan avioliiton ulkopuolisesta suhteesta, koska tiedolla oli yleistä merkitystä hänen toimintansa julkisen luonteen perusteella. Vaikka yksityiselämästä lehdessä kerrottu tieto ei liittynytkään välittömästi henkilön työtehtäviin, sillä oli kuitenkin ollut vaikutusta vaaleista käytävään keskusteluun. Avustaja oli tukenut julkisesti ehdokkaansa tavoitetta ja laatinut useita ydinperhettä kannattavia kirjoituksia, mutta oli toiminut samaan aikaan julistamiaan arvoja vastaan. Hän oli kuulunut ehdokkaan sisäpiiriin ja näkynyt voimakkaasti mediakampanjassa.

Tätä aiemmin korkein oikeus oli tuominnut lehden toimittajan ja uutispäätoimittajan yksityiselämän loukkaamisesta. Oikeuden mielestä kyse oli ollut uteliaisuuden tyydyttämisestä, eikä lehden menettely oikeuttanut levittämään yksityiselämän tietoja. Korkeimman oikeuden ratkaisun uutisointi oli synnyttänyt kuitenkin uuden rikoskäsittelyn toista lehteä kohtaan. Vaikka korkeimman oikeuden päätös oli ollut avustajalle suotuista, päätöksestä kerrottaessa oli toistettu hänen yksityisyyttään loukkanneita tietoja. EIT joutui huomauttamaan Suomea tästäkin päätöksestä.

EIT 25.1.2011. Sanomalehden sananvapautta rikottiin, kun toimittajille oli määrätty rikos- ja korvauseuraamuksia sen johdosta, että oikeudenpäätöksen uutisoinnissa oli toistettu henkilön yksityissuojaa loukkaavina pidettyjä tietoja. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan oikeus julkaista tietoja mielenkiintoa herättävistä kysymyksistä koskee myös oikeudenkäynnin selostamista ja kommentointia. Myöskään tietojen uudelleen paljastamisen estämiselle ei ollut tapauksessa tarvetta. Jutun perustana ollut oikeudenkäynti oli ollut julkinen eikä tuomiota ollut määrätty salassapidettäväksi.

2256/IL/95. Lehdessä voitiin keskustella rattijuopumuksesta epäillyn kunnanvaltuutetun mahdollisuuksista jatkaa luottamustoimissa, vaikka asia oli vasta poliisin tutkittavana.

Onnettomuuksien kuvauksissa tiedotusvälineiden on pyrittävä välittämään mahdollisimman todenmukainen kuva tapahtumista ja niiden vaikutuksista. Onnettomuuksien syistä kerrottaessa on kuitenkin oltava erityisen varovainen, jotta uhrien omaisille ja muille läheisille ei tuotettaisi tarpeetonta kärsimystä.

3187/SL/02. Itsemurhaepäilyn esiintuominen kuolonkolarin uutisoinnissa oli hyväksyttävää, koska onnettomuuden syyllä oli ollut yleistä merkitystä. Sekä kolarin aiheuttajan että toisena osapuolena olleen ammattiautoilijan kerrottiin menehtyneen onnettomuudessa. Kun liikenteessä tehdään oletettavasti itsemurhia, oli lehden mukaan tärkeää nostaa ilmiö esiin myös tiedotusvälineissä. ”Perholaiskuskiksi” jutussa kutsuttu itsemurhan tehnyt oli onnettomuutta edeltävässä puhelinkeskustelussa kertonut aikovansa tehdä itsemurhan. Tapauksen ensimmäisessä uutisessa kerrottiin hänen autonsa ajautuneen tuntemattomasta syyistä vastaantulijoiden kaistalle. Lehti teki seuranta uutisen poliisitutkimuksen valmistuttua.

3459/SL/04. Lehdellä oli perusteita kertoa valtakunnallisesti merkittävästä liikenneonnettomuudesta, kun onnettomuusalueella oli ollut pitkään räjähdysvaara maaperän saastumisen vuoksi, ja valtatie liikenne oli jouduttu katkaisemaan useiksi tunneiksi. Juttu johti kuitenkin JSN:n huomautukseen, koska tapahtuman poikkeuksellisuus tai uhri asema eivät yksin riittäneet menehtyneen nuoren rattijuopon nimen julkaisemiselle ja henkilöllisyyden paljastamiselle.

1399/SL/87. Lehti ei rikkonut hyvää journalistista tapaa, kun se kertoi tulipalossa vakavasti loukkaantuneen uhrin henkilöllisyyden vastoin lähiomaisen toivomusta. Nimen kertominen oli JSN:stä perusteltua suurta huomiota herättäneessä tapauksessa. Raportointi oli maltillista eikä lisännyt kohtuuttomasti lähiomaisen kärsimystä.

Sosiaalinen media on synnyttänyt uuden journalistisen käytännön, ”nettiarkeologian”, politikkojen kokonaiskunnollisuuden tarkastelemiseksi. Siinä arvioidaan heidän vanhojen verkkokirjoitustensa sävyä ja hyväksyttävyyttä suhteessa nykyisiin poliittisiin tehtäviin. Asiasta kertomiselle on journalistisia perusteita, jos kirjoittajat ovat merkittäviä vallankäyttäjiä ja jos kirjoitusten historiallinen asiayhteys tuodaan jutuissa esiin. ⁹

Tiedon luonne. Yksityiselämää loukkaava tiedon kertoaminen edellyttää, että itse tieto on loukkaava. Loukkaavuutta on arvioitava objektiivisesti.

HOVIOIKEUS 30.11.2011. Lehdessä julkaistut Suomen Mensa ry:n jäsentiedot koskivat jäsenten yksityiselämää mutta eivät kuuluneet yksityiselämän suojan ydinalueeseen. Helsingin hovioikeuden mukaan tieto henkilön älykkyydestä on yleisesti ottaen myönteinen seikka. Henkilöluettelon julkaiseminen lehdessä ei loukannut yksityiselämän suojaa niin vakavasti, että sananvapauteen puuttuminen olisi ollut perusteltua. Lisäksi vain harva jutussa mainituista Mensan jäsenistä oli ilmoittautunut asianomistajaksi tapauksessa.

1416/SL/88. Äänestämättä jättäneistä nimien julkaiseminen ei sellaisenaan loukannut henkilöiden yksityisyyttä, kun julkaisemista ei ollut tehty loukkaamistarkoituksessa tai arvostelumielessä. Julkisuus ei myöskään paljastanut henkilöiden poliittista vakaumusta tai äänestämättä jättämisen todellisia, yksityiselämään kuuluvia syitä. Äänioikeutettuja koskevat vaaliluettelot ja äänioikeuden käyttäminen ovat julkista tietoa.¹⁰

Asemastaan tai aiemmasta julkisuudestaan riippumatta jokaisella on jonkinasteinen yksityisyyden suoja. Myös merkittävillä vallankäyttäjillä on oikeus ihmissuhteisiin, eikä kaikesta voida kertoa vapaasti julkisuudessa. Esimerkiksi seurustelusuhteita koskevat *kiss and tell* -paljastukset voidaan rinnastaa motiiveiltaan *kiss and sell* -toiminnaksi.

EIT 14.1.2014. Merkittävää valtaa käyttävän poliittisen päättäjän entinen tyttöystävä oli muistellut ”Pääministerin morsian” -kirjassa suhdettaan Matti Vanhaseen ja kertonut tietoja pariskunnan sukupuolielämästä ja muista yksityiselämän tapahtumista pääministerin yksityiselämää loukkaavalla tavalla. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi pääministerin yksityisyyttä loukkaaviksi tiedoiksi hänen fysiikkansa, rakastelukertojen lukumäärän sekä intiimin kanssakäymisen makuuhuoneessa, saunassa ja pesuhuoneessa. Sitä vastoin kertomista yhteisistä ruokailuhetkistä, lapsista ja keskinäisestä viestinnästä ei nähty pääministerin yksityiselämää loukkaavaksi.

Yleisesti merkittäviä asioita käsitellään usein henkilöiden itsensä kertomina kokemuksina. Tietoja saatetaan liittää myös muihin kuin kertojaan itseensä. Henkilön yksityisten kokemusten varjolla tarinan muista osapuolista ei saa paljastaa arkaluonteisia asioita.

1640/AL/90. Lehti sai huomautuksen jutustaan, jossa eronnut puoliso oli arvostellut voimakkaasti entistä aviomiestänsä ja tämän uutta aviopuolisoa kumpaakaan kuulematta. Lehti oli perustellut kuulematta jätetyn osapuolen arvostelemista tämän julkisuusasemalla ja käsitellyt aihetta tämän takia tarkoituksellisen kärkevästi.

3050/YLE/01. Toimittaja oli johdatellut haastateltaviaan puhumaan yksityiselämästään tietoja, joiden kertominen jutussa ei ollut välttämätöntä aiheen taustoittamiseksi. Niiden esittämistä ei oikeuttanut sekään, että haastatellut olivat eri yhteyksissä julkisesti jo aiemmin kertoneet samoista asioista. JSN antoi asiasta huomauksen.

Yksityisyyden suojaan viitataan *Journalistin ohjeissa* arkaluonteisten, kuten sairautta ja kuolemaa koskevien tietojen julkaisemisessa. Tietojen hankkimista ja julkaisemista koskeva *hienotunteisuuden* vaatimus koskee pääosin onnettomuuksien ja rikosten uhrien yksityisyydensuojaa. Uutisoinnissa olisi vältettävä tarpeettoman yksityiskohtaisia kuvauksia kuolinsyystä ja muista kuolemaan johtaneista olosuhteista. Julkaisemiselta edellytetään asianomaisen suostumusta tai tietojen poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Myös kuolleita on kohdeltava hienovaraisesti.

3752/SL/07. Muistokirjoituksessa voitiin kertoa vainajasta myös kielteisiä seikkoja, vaikka ne olisivatkin loukanneet läheisiä ja palauttaneet mieleen ikäviä asioita. Tunnetun näyttelijän nekrologin lopussa mainittiin lyhyesti hänen kolmivuotinen vankeusrangaistuksensa ja siihen johtaneet rikosnimikkeet.

4313/AL/10. Yksinhuoltajaäidin puolison mielenterveysongelmista ja itsemurhasta kertova juttu paljasti vainajasta arkaluonteisia tietoja. Vaikka haastatellulla oli oikeus kertoa oma elämäntarinansa, itsemurhan tekotavasta kertominen ja spekulointi teon syillä olivat omiaan aiheuttamaan kärsimystä vainajan jälkeenjääneille omaisille. Lehdellä ei ollut kestäviä perusteita heikentää yksityisyyden suoja vainajalta, joka ei ollut aiemmin hakeutunut julkisuuteen.

6435/SL/16. Muistokirjoitus tunnetun henkilön kuolemasta voitiin julkaista kaksi viikkoa tapaturman jälkeen, vaikka vainajaa ei ollut virallisesti tunnistettu, eikä omaiseen ollut saatu yhteyttä. Tunnistamista olivat viivästyttäneet keskeneräiset oikeuslääketieteelliset tutkimukset. Toimittaja oli ollut yhteydessä vainajan lähipiiriin kuuluneisiin henkilöihin, mutta ei kantelijaan, joka kertoi olevansa vainajan ainoa lähiomainen.

Median on kiinnitettävä yksityisyyden suojaan erityistä huomiota kertoessaan terveystietoja tai uutisoidessaan tartuntataudeista, vaikka niiden kohdalla yleinen tiedonintressi olisikin poikkeuksellisen suuri. Yleisölle on tärkeää saada tarkkaa ja ajantasaista tietoa pandemian etenemisestä ja hallitsemista koskevista toimenpiteistä. Kuntalaisilla oli oikeus saada tietää esimerkiksi kunnan johdon toimintakykyyn mahdollisesti vaikuttavista asioista.

7542/PL/21. Paikallislehti ei loukannut henkilöiden yksityisyyttä, kun se oli nimennyt koronavirukselle altistuneet ja karanteeniin joutuneet kunnan johtoryhmän jäsenet. JSN ei pitänyt pelkkää karanteenimääräystä arkaluontoisena terveystietona.

7440/SL/20. Tunnistettavien henkilöiden mahdollinen koronalle altistuminen ei loukannut heidän yksityisyyden suojaansa, koska pandemian vallitessa kuka tahansa saattaa altistua virukselle. Uutisessa kerrottiin paikallisen lukion siirtyneen osittaiseen etäopetukseen henkilökunnan mahdollisen koronavirusaltistumisen takia.

3043/SL/01. Kaupunginjohtajan sairausloman syyllä oli yleistä merkitystä, kun arvioitiin hänen mahdollisuuksiaan hoitaa julkisia tehtäviä. Lehden maininta sairauden syystä ei ollut leimaavaa, ja asian uutisoinnilla karsittiin mahdollisuus

virheellisille tulkinnoille. Merkitystä oli myös sillä, että kaupunginjohtaja oli ilmoittanut kertovansa itse sairaudestaan lähiaikoina.

Henkilön tunnistaminen. Kunniansuojan kannalta on olennaista, kuinka tunnistettavasti henkilöön viitataan arkaluonteisia tietoja sisältävässä jutussa. Ilman henkilötietoja juttuun saattaa sisältyä riittävästi muista lähteistä hankittua informaatiota henkilön yksilöimiseksi. Tunnistaminen ei saisi kuitenkaan laajeta hänen oman lähipiirinsä ulkopuolelle.

KORKEIN OIKEUS 2000:54. Oikeudenkäyntiä koskevassa uutisessa nimeltä mainittu oppilaitoksen kehitysvammaohjaaja leimattiin syylliseksi epäiltyihin kavalluksiin, vaikka asian käsittely oli ollut kesken ja kiistetyt syytteet hylättiin myöhemmin. Hänen kunniaansa loukannut juttu oli perustunut syyttäjän näkemukseen tapahtumien kulusta. Oikeuden mukaan ohjaajan lähipiiri oli tunnistanut syytetyt, mutta muutkin asiasta kiinnostuneet olisivat voineet selvittää hänen henkilöllisyytensä.

1637/IL/90. Lehti rikkoi hyvää lehtimiestäpää, kun se julkaisi kasvattityöstä ja hänen sijaisvanhemmistaan yksityiselämän tietoja, jotka näin laajentuivat lähipiirin ulkopuolelle. Jutun kuvituksen perusteella tytön tunnistaneet eivät voineet tietää asiasta entuudestaan.

Tunnistamisen kannalta merkitystä on myös sillä, miten voimakkaasti julkisuus kohdentuu yksittäiseen henkilöön ja vastaavasti missä määrin hän on osa laajempaa ihmisjoukkoa. Jutussa tarkasteltu henkilö voidaan nimetä, jos menettelyllä samalla suojellaan ulkopuolisia henkilöitä.

EIT 6.4.2010. Sanavapautta ei ollut loukattu, kun tunnistamattoman opiskelijan perättömästä raiskauksesta kertonut lehti tuomittiin usean henkilön kunnian loukkaamisesta. Juttu oli kirjoitettu niin, että kuka tahansa henkilöistä olisi voinut syyllistyä vakavaan rikokseen. Jutun mukaan raiskaus oli tapahtunut nimeltä mainitun pesäpalloseuran mestaruusjuhlassa, ja tapahtumaan olivat osallistuneet useat joukkueen pelaajat. Lehti ei ollut epäillyt kertomansa todenperäisyyttä, vaikka väitetyt raiskauksen väitetty asianomistaja ei ollut tehnyt asiassa rikosilmoitusta eikä esitutkintaa ollut edes aloitettu ennen jutun julkaisemista.

2489/PL/97. Kunnan irtisanottujen 25 henkilön nimilistan julkaisemisesta ei aiheutunut vastaavanlaista haittaa kuin jos irtisanomisista olisi kerrottu yksittäisinä tapauksina. Jutusta olivat ilmenneet selvästi irtisanomisten perusteena olleet taloudelliset ja tuotannolliset syyt. Neuvosto perusteli vapauttavaa ratkaisuaan myös sillä, että kunnanhallituksen päätöksestä saatiin näin riittävän täsmällistä tietoa.

7460/SL/20. Vaikka kantelija oli joutunut kielteiseen julkisuuteen, lehdellä oli ollut JSN:n mielestä perusteet julkaista hänen yrityksensä tunnistetiedot siivousalan epäkohtia ja työntekijöiden hyväksikäyttöä käsitelleessä jutussa. Menettelyllä estettiin muiden alan yritysten joutuminen epäilyksenalaisiksi. Toimitus oli yrittänyt tavoittaa kantelijaa ennen jutun julkaisemista, mutta hän ei vastannut yhteydenottoihin.

Lapset mediassa. Yksityisyydensuojaa koskeva erityinen eettinen velvoite liittyy lasten ja alaikäisten journalistiseen kohteluun ja suojelemiseen syntyvältä kielteiseltä julkisuudelta. Toimituksen on tarvittaessa varmistuttava huoltajan luvasta lapsen haastattelemiseksi ja kuvaamiseksi. Lapsella on oikeus omaan mielipiteeseen, ja hän voi usein itsekkin päättää julkisesta esiintymisestään. ¹¹

5242/SL/13. Yksityiskohtien kertominen isän vakavasta sairaudesta oli lapselle kohtuutonta ja rikkoi hyvää journalistista tapaa. Haastateltu isä mainitsi jutussa toistuvasti huolensa myös lapsensa vastaavanlaisesta sairastumisesta. Vaikka isällä oli oikeus avautua omista kokemuksistaan, huolen tuominen esiin loukkasi lapsen yksityisyyttä.

5349/SL/13. Sanatarkka kuvailu vakavia uhkauksia sisältäneestä lapsen ja isän välisestä puhelinkeskustelusta oli kohtuutonta lapselle ja johti JSN:n huomautukseen. Jutussa kerrottiin paikallispoliitikkona toimineen isän epäillyistä uhkailuista äitiä ja äitiään puolustanutta lasta kohtaan.

Toimituksen yhteistyö huoltajan kanssa on sitä tärkeämpää, mitä arkaluontoisemmasta asiasta ja nuoremasta lapsesta on kyse. Myös jutun asetelmalla saattaa olla suuri merkitys sille, kuinka tarpeellinen vanhempien suostumus on asian käsittelemiseksi.

2575/SL/97. Lehti rikkoi hyvää journalistista tapaa, kun se oli kuvittanut islaminuskoisella 8-vuotiaalle työllä kodin ja koulun välisiä ongelmia koulun luvalla mutta vanhempien tietämättä. Tyttöä itseään ei haastateltu lainkaan eikä hän liittynyt muutenkaan jutun käsittelemään asiaan. Juttu käsitteli maahanmuuttajaperheiden uskonnollisen vakaumuksen ja koululaitoksen sääntöjen välisiä ristiriitoja, kuten vanhempien halukkuutta rajoittaa lastensa osallistumista musiikkitunneille.

3856/SL/08. Toimitus ei olisi saanut haastatella ilman vanhempien suostumusta tunnistettavasti kahta 13-vuotiasta nuorta heidän alkoholin käytöstään Menettelyä ei voinut perustella alaikäisten alkoholin käytöstä aiheutuvilla yhteiskunnallisilla ongelmilla tai sillä, että myös nuorten ja lasten omat puheenvuorot olivat tärkeitä asiaa koskevassa keskustelussa.

4428/YLE/10. 15–17-vuotiaita poikia voitiin haastatella omalla suostumuksella ja huoltajien luvalla, vaikka heidän rikollisesta menneisyydestään paljastui samalla arkaluonteisia tietoja. Neuvoston mielestä tv-juttu saattoi auttaa osallistujia ja herättää katsojia ja heidän perheitään huomaamaan omien ongelmiansa seurauksia ja ratkaisumahdollisuuksia.

5402/SL/13. Kuvareportaasissa kerrottiin kahden alaikäisen tytön ympärileikkauksesta Keniassa. Toimitus oli saanut kuvaamiselle ja kuvien julkaisemiselle kirjallisen luvan holhoojalta, joka oli vakuuttanut keskustelleensa asiasta tyttöjen kanssa. He olivat myös ymmärtäneet, mistä kuvaamisessa oli ollut kyse. Neuvoston mielestä hyvää journalistista tapaa ei rikottu, kun juttu oli toiminut kannanottona silpomista vastaan. JSN:n mielestä kuvien julkaisukieltä ei olisi voinut perustella sillä, että niiden näkeminen saattaisi tuntua katsojista vastenmieliseltä. Eriävän mielipiteen mukaan lasten kuvien julkaisemisessa olisi pitänyt käyttää harkintaa. Kyse oli alaikäisistä lapsista, eivätkä julkaistut kuvat kohdelleet heitä hienotunteisesti.

3554/SL/05. Toiseen tarkoitukseen otetun lapsikuvan käyttäminen televisio-ohjelman ennakkojutussa ei loukannut lasta, vaikka viitekuvasta ei ollutkaan mainittu riittävän selkeästi. Arkistokuvalla kuvitettiin hedelmöityshoitokeskusteluun liittynyttä ennakkojuttua. Eriävän mielipiteen mukaan lapsen yllättävä ilmaantuminen tv-ohjelman mannekiiniksi ilman vanhempien suostumusta saattoi tuntua lapsesta hyvinkin loukkaavalta. Kuvatekstissä kerrottu lapsen nimi vain vahvasti vaikutelmaa siitä, että hän olisi liittynyt mainittuun ohjelmaan.

Jutun kuvitus

Kuvan käyttö tunnistettavasta henkilöstä loukkaa hänen kunniaansa, jos kuva on loukkaava tai jos kuva julkaistaan loukkaavassa asiayhteydessä.

Julkaisemisessa on otettava huomioon kuvatus henkilön edellytykset arvioida julkaisemisen seurauksia. Toimitukset ovat vastuussa julkaisemistaan kuvista, vaikka kuvattava olisikin antanut suostumuksensa kuvansa julkaisemiselle.

Loukkaava kuva. Loukkaava kuva voi koskea esimerkiksi henkilön ulkonäköä, poikkeuksellista toimintaa tai erikoista tilannetta. Kuva ja siihen liitettävä teksti voivat synnyttää myös arveluttavan yhteisvaikutelman.

5494/SL/14. Etusivun kuva wc-istuimen päällä puettavasta vanhuksesta kertoi asianmukaisesti sairaalan arjesta, vaikka kuva saattoi yllättää kuvattavan ja hänen lähipiirinsä. JSN pitää uskottavana päätoimittajan selvitystä siitä, että hoitotilanteessa ollut potilas oli suostunut kuvattavaksi. Eriävän mielipiteen mukaan kuva oli otettu erityisen yksityisessä tilassa, eikä jutun käsittelemän aiheen yhteiskunnallista merkitystä ollut välttämätöntä tarvinnut tuoda esiin kuvatus yksityisyyden ytimeen puuttavalla tavalla.

4187/SL/09. Kuvan julkaisemiselle leipäjonossa odottelevasta kantelijasta olisi tarvittu hänen suostumuksena, kun kuva oli liittynyt erityisen arkaluonteiseen yksityiselämän tietoon. Lehti rikkoi hyvää journalistista tapaa.

Avoimia, yleisiä tapahtumia koskevat kuvauskiellot ovat yleensä perusteettomia. Kuvatus aineiston julkaiseminen saattaa kuitenkin loukata osallistujien yksityisyyttä.

5201/YLE/13. Poikkeuksellinen tiedonhankinta oli perusteltua aiheen yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi ”Riivaajat kirkossa” -jutussa, jossa kerrottiin herätysliikkeiden roolista kirkon piirissä ja esiteltiin maallikkosaarnaajan kiistanalaista toimintaa. Kysymys oli julkisesta tilaisuudesta, jossa kantelijalla oli aktiivinen rooli. Hänet voitiin myös tunnistaa piilokameralla kuvatus materiaalista. Seurakunnan kuvauskiellolla ei ollut JSN:n mukaan perusteita. Kun herätysliikkeen järjestämään ehtoolliseen oli osallistunut myös sairauksiinsa apua hakeneita ihmisiä, toimituksen olisi neuvoston mielestä pitänyt suojata henkilöiden yksityisyyttä ja muokata heidät tunnistamattomiksi.

Kuvaaminen julkisella paikalla ei automaattisesti oikeuta kuvan julkaisemista, vaan menettelyn kannalta merkitystä voi olla myös kuvan sisällöllä. Julkisellakin paikalla otettu kuva voi esimerkiksi tiukasti rajattuna muuttua yksityiseksi perhekuvaksi ja loukata yksityisyyttä.¹²

8080/UL/22. Presidentin perheestä urheilutapahtumassa otettujen kuvien julkaiseminen ei loukannut lapsen yksityisyyttä, eikä hänen kasvonsa nimeen yhdistettynä ollut arkaluontoinen yksityiselämän tieto. Presidenttiperheen harvinaisesta julkisesta esiintymisestä kertominen oli JSN:n mielestä journalistisesti perusteltua, vaikka lapsi ei ollutkaan lähtökohtaisesti julkisuuden henkilö. Eriävän mielipiteen mukaan lapsen kuva oli jutun pääaihe, ja kuvan julkaiseminen olisi edellyttänyt vanhempien lupaa. Lehti oli tiennyt heidän aiemmasta kielteisestä kannastaan kuvien julkaisemiseksi mediassa.

JSN:n sallivaan tulkintaan on saattanut vaikuttaa se, että neuvostolle ei ole kertynyt merkittävässä määrin kanteluja *paparazzi*-tyylisten kuvien julkaisemisesta. Ilmiön yleistyessä yksityisyyden suoja saattaa kuitenkin korostua.

8073/A/22. Pääministeri Sanna Marinista julkaistiin naista esineellistävä kuva, mutta sukupuolta ei ollut JSN:n mukaan tuotu esiin siinä määrin asiaankuulumattomasti, että hänen ihmisarvoaan olisi loukattu. Kuva oli otettu julkisella paikalla, ja pääministeri on omaehtoisesti esiintynyt epämuodollisissa yhteyksissä tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa. Jutussa ”Paparazzi iski: kireät trikoot myötäilivät Sanna Marinin huipputreenattua peppua – kuva!” kerrottiin ”pääministerin kireiden leggingsien syöpyneen paparazzin verkkokalvoille tämän bongattua Sannan Helsingin keskustasta”. Eriävän mielipiteen mukaan pääministerin ihmisarvoa oli loukattu esineellistämällä, seksualisoimalla ja kuvailemalla asiaankuulumattomasti hänen ulkonäköään.

Sensaation tavoittelu ei ole oikeutettu peruste henkilöön liittyvien kuvien julkaisemiselle. Esimerkiksi henkilön alastonkuvan voidaan katsoa loukkaavan jo lähtökohtaisesti hänen yksityisyyttään. Jotta menettely olisi kiellettyä, sen olisi kuitenkin oltava luvatonta.

KORKEIN OIKEUS 1980 II 94. Lehti oli julkaissut kantajaa käsitelleen jutun yhteydessä hänen alastonkuvansa ilman lupaa. Julkaisemisen perusteena ei edes väitetty olleen muuta kuin yleisön mielenkiinnon tavoittelu. Kyseisellä jutulla oli mainostettu lehden kyseistä numeroa, mikä osoitti sen lisäävän irtonumeromyyntiä.

2352/SL/96. JSN ei voinut ottaa kantaa alastonkuvien julkaisemiseen, kun kantelijan ja toimituksen näkemykset julkaisemisen luvallisuudesta erosivat ratkaisevasti toisistaan. Lehti oli saanut haltuunsa julkisuudessa vaikuttavan henkilön alastonkuvia ja haastatellut häntä kuvien johdosta. Kantelija ei ollut paheksunut julkaistussa jutussa kuviaan, koska ei ollut ymmärtänyt, että ne oli tarkoitus julkaista. Siihen hän ei olisi antanut lupaansa.

1713/SL/91. Puolustusvoimien lääkintähuoltoa käsittelevässä jutussa julkaistiin valokuva toimenpidepöydällä makaavasta alastomasta varusmiehestä. Kuva ei loukannut hänen yksityisyyttään, kun kasvoista näkyi vain poski ja hieman nenää.

Loukkaava asiayhteys. Tavanomainen valokuva voi muuttua loukkaavaksi, jos kuvan ja tekstin yhteisvaikutus synnyttää asiasta harhaanjohtavan käsityksen. Kuvattu henkilö saatetaan esimerkiksi kytkeä osaksi ongelmaa, johon hän ei tosiasiallisesti liity. Toimituksen pitäisi karsia kielteinen mielleyhtymä jo ennakolta selventämällä kuvan käyttämistä ja yhteyttä jutun käsittelemään asiaan. Yleisluonteinen maininta siitä, että kuvan henkilö ei liity tapaukseen ei aina välttämättä poista ongelmaa, jos kuvan käyttämistä ei perustella erikseen. Lukijatkaan eivät ehkä ymmärrä, miksi asiaan liittymätön kuva on ylipäättään julkaistu.

Kuvan käyttö edellyttää toimitukselta erityistä harkintaa. Esimerkiksi uskonnollisen liikkeen olemuksen kertomiseksi voi olla perusteltua julkaista kuva joukkokokouksessa hurmukseen vaipuneista henkilöistä, jos kuvan käyttö ei ole heitä loukkaavaa. Tarve käsitellä alkoholipolitiikan vinoutumia ei myöskään

oikeuta julkaisemaan valokuvaa kadulle sammuneesta juopuneesta, eikä hellekesää voida kuvittaa uimarannan laitamalla rakastelevalla ja tunnistettavalla pariskunnalla. ¹³

Virheellisen asiayhteyden syntyminen voi olla myös tahatonta, jos toimitus ei ole varmistunut riittävästi, millaisia kuvia se julkaisee missäkin yhteydessä.

2871/PL/00. Lehti oli julkaissut ”Poliisi tiedottaa” -palstallaan kaksi valokuvaa tunnistettavasta henkilöstä ja tekstin, jonka mukaan ”häntä etsittiin tai hänestä kaivattiin lisätietoja”. Toimituksen olisi pitänyt kertoa, että kuvan tarkoitus oli tavoitella rikoksen silminnäkijää.

KORKEIN OIKEUS 1972-II-6. Lehden saama kunnianloukkaustuomio säilyi korkeimmassa oikeudessa ”Häpesin olla nainen” -jutusta, jossa nimetön haastateltava oli kertonut saamastaan rattijuopumustuomiosta. Lukijat saattoivat virheellisesti päätellä arkistokuvassa ravintolapöydän ääressä ja puolitäyden viinilasin äärellä istuneen naisen esittävän tuomittua. Hänellä ei ollut kuitenkaan mitään tekemistä sen paremmin haastattelun kuin rattijuoppotuomionkaan kanssa.

2399/AL/96. Lehteä huomautettiin hyvän journalistisen tavan rikkomisesta, kun lehtikuvassa esiintyneet bikiniasuiset vaatemessujen mallit oli leimattu prostituoiduiksi. Kuva julkaistiin osana Viipurin prostituutiota kertovaa juttua ja virheellistä vaikutelmaa tehostettiin kuvan alapuolisella otsikolla ”Työtöt maksavat 200 markkaa tunnilta”.

2296/SL/95. Moottoripyörä-aiheisessa yleisötapahtumassa vierailut ja sattumalta lehtikuvaan joutunut kantelija ei leimautunut jengiläiseksi erillisessä moottoripyöräkerhojen välisiä kiistoja ja terrorismin leviämistä käsitelleessä jutussa. Kuva oli neuvoston mukaan tunnelmaltaan rauhallinen. Se oli otettu julkisessa tapahtumassa, mistä myös kerrottiin kuvatekstissä.

Myöskään videoaineisto ei saisi synnyttää virheellistä käsitystä kerrotusta asiasta. Loukkaavan kuvamateriaalin osuus etenevässä kerronnassa voi kuitenkin jäädä vähäisemmäksi verrattuna jatkuvasti tarkasteltavissa olevaan *still*-kuvaan.

KORKEIN OIKEUS 2000:83. Tv-juttuun sisällytetty yksittäinen kuvamateriaali ei ollut harhaanjohtavassa yhteydessä uutisessa kerrottuun asiaan. Sukupuolitauteja ja niiden tartuntalähteitä käsitelleessä jutussa näytettiin ravintolan edustan valomainosta striptease-tanssijasta, samalla kun toimittaja raportoi prostituoitujen levittämistä sukupuolitaudeista. Oikeuden mielestä mainoksen suhteellisen lyhytkestoinen kuuden sekunnin kesto kahden minuutin pituisessa tv-uutisessa ei ollut synnyttänyt vaikutelmaa tanssijasta prostituoituna eikä näin ollen loukannut hänen kunniaansa. ”Kamera kiertää” -tyyliseen esitykseen sisältyi runsaasti muitakin uutista elävöittävästä kuvamateriaalista kaupungin yöelämästä ja sen ilmiöistä.

2143/MTV/94. Henkilön lyhytkestoinen näkyminen tv-jutussa ei loukannut hänen yksityiselämänsä suojaa. Kantelija oli osallistunut veljensä hautajaissaattoon osana omaisten ryhmää. Kamera ei ollut kohdistunut häneen, eikä videon esittämällä paljastettu hänen yksityisiä tunteitaan.

5410/AL/14. Lyhytkestoinen videopätkä verkkouutisessa ei vähentänyt kuvatulle aiheutunutta vahinkoa, kun juttua oli voitu tarkastella kolme päivää. Huomautukseen johtanutta esitystä oli kuka tahansa voinut tallentaa, monistaa ja levittää. Lehti oli

kuvittanut uutistaan vuosien takaisella arkistomateriaalilla, jossa asianosaisena ja rikoksen uhrina esiintynyt kantelija oli kytketty syylliseksi käynnissä olevaan oikeudenkäyntiin.

1626/MTV/90. Äänen ja kuvan yhdistäminen toisiinsa saattoi synnyttää virheellisiä käsityksiä uutisessa kerrotusta asiasta. Viipurin lahjusskandaalia käsitelleen jutun yhteydessä esitettiin videokuvaa Suomessa järjestetystä suomalais-neuvostoliittolaisesta tiedotustilaisuudesta, jonka osallistujilla ei ollut kuitenkaan mitään tekemistä lahjusskandaalin kanssa.

Henkilön kuvan tai äänen kaupallisessa hyödyntämisessä on kyse hänen persoonallisuusosoiteuksistaan. Käyttö vaatii rahallisen korvauksen lisäksi myös erillisen suostumuksen kuvatulalta. Luvaton käyttö saattaa myös loukata kuvatun kunniaa, jos hän ei hyväksy itsensä kytkemistä mainostettuun tai kampanjoituun tuotteeseen tai palveluun. Kiellettyä on myös kuvan henkilöstä rakentama poliittinen kytkentä.

KORKEIN OIKEUS 1980-II-123. Henkilön kuva poliittisen puolueen kunnallisvaalimainoksessa synnytti käsityksen hänen lukeutumisestaan kyseisen aatesuunnan kannattajiin ja loukkasi hänen yksityiselämänsä. Ruokamyymälän kauppias oli suostunut kuvattavaksi olettaessaan, että kuvaa olisi käytetty elintarvikkeiden hintoja käsitelleessä uutisessa.

KORKEIN OIKEUS 1982 II 36. Kuvattu henkilö sai korvauksia kuvan luvattomasta käyttämisestä matkailumainoksessa. Kuvalla ei kuitenkaan loukattu puolustusvoimien vakinaisesta palveluksesta eläköityneen yksityisyydensuojaa sen perusteella, että hänen pukeutumisensa oli osoittautunut varuskuntakäskyn vastaiseksi. Pukeutumisen mahdollisen epäasianmukaisuuden pystyivät huomaamaan hänen lisäksi vain kyseisen varuskuntakäskyn tuntevat henkilöt.

Rikosten käsittely

Yleisön on tärkeää saada tietää, kuinka yhteiskunta suhtautuu lainvastaiseen toimintaan ja kuinka epäiltyjen tai syytettyjen menettelyä arvioidaan oikeudessa.

Tunnistettavan henkilön kytkemistä rikokseen tai sitä koskevaan epäilyyn voidaan pitää erityisen arkaluonteisena henkilötietona. Tekoon syyllistyneen on lähtökohtaisesti kuitenkin varauduttava toimintansa synnyttämään kielteiseen julkisuuteen, eikä henkilön rikollisuutta koskeva tietoa sellaisenaan loukkaa hänen yksityisyyttään.

KORKEIN OIKEUS 2005:16. Yksityiselämän suojaa turvaavien säännösten ei ole tarkoitettu suojaavan sellaista maineen menetystä vastaan, joka on johtunut oman rikollisen teon tavanomaisista seuraamuksista.

EIT 20.1.2009. Tiedon julkaisemiseen liittynyt yleinen etu oli yksityiselämän suojaa painavampi, kun lehden siteeraamassa julkisen oikeudenkäynnin selostuksessa oli mainittu väkivaltarikoksista tuomitun koko nimi. Kun kyse oli ollut poikkeuksellisen vakavasta ja väkivaltaisesta ja asianomistajan ihmisarvoa loukkaavasta rikoksesta, ihmisoikeustuomioistuin piti tunnistamista koskenutta mainintaa perusteltuna. Julkaistut tiedot olivat perustuneet tosiasioihin eikä syyttömysolettama tullut esille asiassa.

Media-alalla on keskusteltu uutisoinnin aiheuttamasta julkisuushaitasta rikoksen tekijälle ja siitä, voiko tuomiota edeltävä journalistinen käsittely vaikuttaa tuomiovallan käyttämiseen ja rangaistuksen suuruuteen. Tavanomaisessa rikosjournalismissa kielteinen julkisuus ei useinkaan ole poikkeuksellista ja ennakoimatonta. Tekijän saama kiusallinen huomio pitäisi nähdä ennemminkin väistämättömänä seurauksena kuin perusteena lieventää tekijän saamaa tuomiota. ¹⁴

Tekijän tunnistaminen. JSN:n mukaan tekijän nimen julkaisemiseen oikeudenkäynnin yhteydessä vaikuttaa rikoksen luonne, rikoksen tekijä ja tiedon julkaisemisen ajankohta. Nimensuoja on laajimmillaan rikosjutun alkuvaiheessa, kun rikosilmoitus, kantelu ja muu ilmianto on tehty ja kapenee tutkinnan edistyessä ja edelleen kun oikeuskäsittely alkaa. Suoja on suppeimmillaan tuomioistuimen annettua asiassa päätöksensä.

Toimituksen on kuitenkin oltava erityisen varovainen henkilön tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä, jos kysymys on vasta syytteestä. Tunnistaminen oikeuskäsittelyssä tai jopa rikosepäilyn uutisoinnissa voi olla perusteltua, jos huomattava yleinen etu sitä vaatii ja kyse on esimerkiksi laajaa huomiota herättäneestä tapauksesta. Jos nimi julkaistaan ennen tuomioistuinkäsittelyä, toimituksen on syytä esittää syytösten perustelut ja pyrkiä tarjoamaan epäilylle mahdollisuus selityksen antamiselle. ¹⁵

Suoja on suppein, kun kysymys on kansalaiseen tai koko yhteiskuntaan kohdistuvista teoista, joilla on vakavia taloudellisia, terveydellisiä tai muita yhteiskunnallisia vaikutuksia. Suoja on vastaavasti laajempi yksittäisiin henkilöihin kohdistuneilla virallisen syytteen alaisilla teoilla. Suoja laajenee asianomistajarikosten kohdalla ja on laajimmillaan rikkomuksissa ja muissa merkitykseltään vähäisissä teoissa. Myös paikalliset olosuhteet ja tiedotusvälineen levikkialue vaikuttavat nimen julkistamista koskevaan julkisuusharkintaan. Lähialueen rikoksesta ja oikeudenkäynnistä on tavanomaista kertoa paikallisessa tiedotusvälineessä laajemmin kuin isommissa.

4341/SL/10. Tuomittujen nimien julkaiseminen ei ollut kohtuutonta, kun tuomiot olivat liittyneet ehdollisiin vankeusrangaistuksiin, liiketoimintakieltoihin ja huomattaviin taloudellisiin korvauksiin. Liiketoimintakiellosta kertominen oli perusteltua myös asiakkaiden varoittamiseksi.

4252/SL/10. Tuomitun nimen ja iän julkaisemisella ei rikottu hyvää journalistista tapaa, kun tiedoilla saattoi olla vaikutusta lainkuuliaisuuteen ja yleisen turvallisuuden tunteeseen. Poikkeukselliset teot olivat kohdistuneet puolustuskyvyttömään ja avun tarpeessa olleeseen uhriin.

8297/MTV/22. Uutisessa kerrottiin tarpeettoman yksityiskohtaisesti seksuaalirikoksesta syytetyn työ- ja opiskeluhistoriasta. Jutun mukaan hän oli rikoskomisariona toimiessaan kommentoinut julkisuudessa lapsiin kohdistuneita seksuaalirikostapauksia. Jutusta oli lisäksi ilmennyt asian oikeuskäsittelyn olleen kesken. Jutussa mainitut syytteet hylättiin sittemmin käräjäoikeudessa. JSN:n huomautukseen johtaneen toimituksen menettelyn seurauksena hänet tunnistettiin helposti.

Nimensuojaa on harkittava jokaisessa yksittäistapauksessa erikseen. Erityisen pidättyväinen on oltava alaikäisen tai syyntakeettomana tuomitun henkilöllisyyden paljastamisessa. Tunnistamistietojen suhteen onkin asetettava vastakkain yhtäältä nimen julkaisemisesta nimetylle, hänen perheelleen ja lähiympäristölleen aiheutuva vahinko ja toisaalta julkistamisen yleinen merkitys.

16

Tekijän tunnistetietojen kertomista voidaan kuitenkin perustella rikosten selvittämistä koskevalla tarpeella tai syyttömien välttymisellä joutumasta epäilyksenalaisiksi. Oman eettisen ongelmansa muodostavat vanhentuneet rikokset ja sovitetut tuomiot.

2270/SL/95. Surmatapauksen yksityiskohtainen kuvaileminen oli perusteltua lisätietojen hankkimiseksi rikostutkintaa varten. JSN piti myös surmatun nimeämistä hyväksyttävänä, kun nimeä ei toistettu jutussa asiattomasti.

2570/SL/97. Juttu kertoi nimeltä mainitun päiväkotityöntekijän saamasta ehdollisesta vankeusrangaistuksesta lapseen kohdistuneesta siveellisyysrikoksessa. JSN piti tiedon kertomista tärkeänä, koska työ sosiaalikasvattajana olisi edellyttänyt tuomitulta erityistä luottamusta. Tapahtuman aiempi uutisointi oli huolestuttanut vanhempia ja synnyttänyt merkittävän riskin sivullisten joutumisesta epäilyiksi.

1391/AL/87. Alaikäisenä tehdyistä rikoksista kertominen johti JSN:n vakavaan huomautukseen hyvän lehtimiestavan rikkomisesta. Tiedot eivät olleet liittyneet tuoreen missin julkiseen rooliin, eikä niiden julkaisemisella ollut myöskään yleistä merkitystä.

3713/AL/06. Entisen vaimonsa pahoinpitelystä tuomitun henkilöllisyyden saattoi JSN:n mukaan paljastaa, kun hän oli aiemmin kertonut julkisuudessa yksityiselämästään ja avioerostaan. Eriävän mielipiteen mukaan aiempia haastatteluja ei voinut pitää merkinä kantelijan halukkuudesta säilyä edelleen julkisuudessa, eikä pahoinpitelystä langettu tuomio olisi oikeuttanut nimen kertomista. Lehti oli taustoittanut juttuaan tekijään liittyneillä vanhoilla lehtileikkeillä.

1613/SL/90. Vaikka juttua voitiinkin taustoittaa aiemmilla rikostapauksilla, JSN ei pitänyt perusteltuna niiden yksityiskohtaista selostamista. Teollisuusvakoilua käsitelleessä kirjoitussarjassa kerrattiin tunnettuja vakoilutapauksia mainitsemalla tekoihin syyllistyneet.

Rooli ja asema. Merkitystä on myös tekijän roolilla ja asemalla. Tunnistaminen on sitä perustellumpaa, mitä enemmän hänellä on taloudellista, poliittista tai hallinnollista valtaa ja liittynyt tekijän työhön, virka-asemaan, luottamustehtävään tai julkiseen rooliin. Esimerkiksi merkittävän vallankäyttäjän toimintoja voidaan tarkastella vähäpätöistenkin menettelyn yhteydessä vetoamalla häneltä edellytettävään ”kokonaiskunnollisuuteen”. Vallankäyttäjii laajempi nimensuoja on viihteeseen, urheiluun, taiteeseen tai tieteeseen liittyvillä julkisuuden henkilöillä ja laajin tavallisilla kansalaisilla.

3018/PL/01. JSN:n mukaan rikoksella oli ollut merkitystä, kun arvioitiin kantelijan uskottavuutta kunnanvaltuutettuna, vaikka teko ei liittynyt hänen luottamustehtäväänsä. Henkilöllisyyden kertomisella oli myös paikallista merkitystä, ja nimen paljastamisella vältettiin arvuuttelevien juorujen leviämistä.

8344/UL/23. Henkirikoksesta epäillyn henkilöllisyyden paljastaminen jo ennen syytteen nostamista oli perusteltua rikosepäilyn vakavuuden ja epäillyn ammatillisen aseman perusteella. Juttujen sisältämät tiedot ja kuva epäillystä eivät olleet yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluontoisia seikkoja. Jutuissa kerrottiin lääkärinä työskennelleen epäillyn ikä, ammatti ja työnantaja sekä muita tietoja hänen työ-, rikos- ja henkilöhistoriastaan. Jutut sisälsivät myös yksityiskohtia epäillyn ja hänen yksittäisten potilaitensa välisistä hoitosuhteista. Epäillyn nimen julkaisemisen kynnystä madalsivat hänen ammatillinen asemansa vastaanottoa pitäneenä psykiatrian erikoislääkärinä sekä väkivaltaisuutta tutkineena asiantuntijana. Myös hänen hoitamiensa potilaiden oli kohtuullista saada tietää epäillyn henkilöllisyys.

6300/SL/16. Tunnistetietojen kertominen oli kohtuutonta ja johti neuvoston huomautukseen, kun uutinen koski vasta rikosepäilyä eikä epäilty ollut yhteiskunnallinen vallankäyttäjä. Lehti oli kertonut epäillyn sukupuolen, iän, asuinpaikan, ammatin ja erityisalan sekä tietoja tämän taustasta ja perheestä, joiden avulla hänen henkilöllisyytensä voitiin helposti selvittää.

Oikeudenkäynti. Tuomioiden ennakoimisessa, ns. *mediakäräjöinnissä* tiedotusväline saattaa joutua tapauksesta kampanjoivaksi asianosaiseksi. Ennakoepäily rikoksen tekijän syyllisyydestä onkin erittäin kriittinen yksityiselämän tieto. Journalistin ohjeet kieltää asiattoman vaikuttamisen tuomioistuimien ratkaisuihin ja syyllisyyden ennakoimisen. Oikeudenkäynnin edes kriittinen käsitteleminen ei ole kuitenkaan asiatonta vaikuttamispyrkimystä, eikä syyllisyyden ennakoinnissa ole kyse siitä, että tuomioita arvostellaan tai oikeusjuttua taustoitetaan asiantuntijoiden kommenteilla. Jutussa käytettyjen ilmaisujen on oltava kuitenkin täsmällisiä, jotta oikeudenkäyntiä seuraavaa yleisöä ei johdettaisi harhaan epäselvillä ilmaisuilla.

6425/SL/16. Lehti rikkoi Journalistin ohjeita, kun se oli myötäillyt kriiikkittömästi syytetyn omia näkemyksiä ja otti näin kantaa keskeneräiseen oikeusprosessiin. Eriävän mielipiteen mukaan jutun merkitys oikeudenkäynnin kulkuun oli ollut vähäinen, kun juttu oli vain yksi oikeudenkäyntiä ja siihen liittyviä yksityiskohtia käsittelevistä artikkeleista.

5273/SL/13. Lehti rikkoi hyvää journalistista tapaa, kun se totesi pääkirjoituksessaan, että "--- täytyy kuitenkin muistaa, ettei tuomittu ole syytön siihen asti, kunnes valitusten jälkeen tuomio on saanut lainvoiman, vaan syyllinen, ellei myöhemmin t oisin todeta". Neuvoston mielestä muistutus ei vastannut syyttömyysolettamaa, jonka mukaan vastaajaa pidetään syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on tuomioistuimessa näytetty toteen. Kyse ei ollut myöskään mielipiteestä, kun lehti oli korostanut asiaa "täytyy – – muistaa".

Oikeudenkäyntiselostusten yhteydessä ei saa julkaista myöskään asianosaisten henkilökohtaisia asioita koskevien mielentilatutkimusten, lääkärintodistusten tai vastaavien selvitysten yksityiskohtaista sisältöä.

2199/SL/95. Tapahtumien kulku ja oikeudenkäynnissä esiin nousseet seikat olivat viitanneet syytetyn poikkeukselliseen mielentilaan. JSN antoi huomautuksen, koska viitteet syytetyn poikkeuksellisesta mielentilasta olivat siinä määrin painavat, että hänen nimeään tai valokuvaansa ei olisi pitänyt julkaista vangitsemisoikeudenkäynnin yhteydessä.

Yleisen edun suoja

Yleisen edun suojaksi ja ylipäätään yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi rikoslaisia on nimetty joitakin sananvapausrikoksia. Journalistisen toiminnan näkökulmasta näistä tärkeimpiä ovat kiihottaminen kansanryhmää vastaan, uskonrauhan rikkominen, rikokseen kehottaminen, väkivaltakuvausten levittäminen ja turvallisuussalaisuuden paljastaminen.

Kansanryhmän suoja ja ihmisarvo

Kiihottamisrikos. Kansanryhmän vastaisessa kiihottamisessa yleisön saataville levitetään tietoja, mielipiteitä tai muita viestejä, joissa uhataan, panetellaan, solvataan tai perättömästi syytetään ihmisiä, joiden tunnistettava piirre voi liittyä esimerkiksi ihonväriin, etniseen syntyperään, kansallisuuteen, uskonnolliseen vakaumukseen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Uhkaukseksi voidaan tulkita mikä tahansa vakavasti otettava aikomus tai julistus, johon liittyy väkivaltaa tai sen uhkaa. Levittämisen ohella pelkkä viestien saatavilla pitäminen verkossa voidaan tulkita lainvastaiseksi, jos esimerkiksi verkkokeskustelun ylläpitäjä kieltäytyy poistamasta viestejä saamastaan kehotuksesta huolimatta. Nopealla puuttumisella voitaisiin karsia viestien pitkäkestoisien leviämisen aiheuttamia ongelmallisia seurauksia.

Viestien ja niiden sisältämien väitteiden levittämisen oikeutusta arvioidaan käytännössä sananvapauden ja julkistamisen tavoitteiden pohjalta. Julkaisemisesta voi tehdä hyväksyttävän asioiden kriittinen tarkastelu ja argumentointi. Etnisen taustan mainitseminen jutussa voi olla perusteltua kerrotun asian ymmärtämiseksi, jos esimerkiksi tarkastellaan tilastojen pohjalta ulkomaalaistaustaisten osuutta väkivaltarikoksissa tai siteerataan poliitikkojen pakolaispoliittisia kannanottoja.

SYTTÄJÄ 1.10. 2004. Apulaisvaltakunnansyyttäjä ei pitänyt lehden haastatteleman professorin rotuopillisia näkemyksiä kiihottamisrikoksena eikä nostanut syytettä asiasta. Lehdessä käsiteltiin professorin tutkimusta kansanryhmien välisistä keskimääräisistä älykkyuseroista. Hänen jutussa julkaistut käsityksensä eivät olleet panettelevia, solvaavia tai halveksuntaa aiheuttavia. Syyttäjän mukaan se, että esitetty mielipide ei vastaisi yleisiä käsityksiä, ei sellaisenaan tee sen esittämistä rikolliseksi. Mielipiteiden kirjo oli syyttäjän mukaan toivottavaa moniarvoisissa yhteiskunnissa, ja asiallisessa sävyssä esitettyjä lausumia on siedettävä, vaikka ne ärsyttäisivätkin.

Vaikka poliittiset kannanotot ja muut ilmaisut nauttivat erityisen voimakasta sananvapauden suojaa, niidenkään varjolla ei voida vaarantaa erilaisten vähemmistöjen turvallisuutta. Maahanmuuttokriittisiä poliitikkoja onkin Suomessa tuomittu esimerkiksi seuraavien mielipiteiden esittämisestä: ”Afrikkalaismiehet on pakkosteriloitava”, ”Sian verta on ruiskutettava muslimien

päälle” sekä ”Sata turvapaikanhakijaa on karkotettava jokaista maahantulijan tekemää raiskausta kohti”.

Ihmisarvo. Kansanryhmän suojalla on selkeä yhteys Journalistin ohjeissa korostettuun ihmisarvon kunnioittamiseen. Ohjeet kieltää etnisen alkuperän, kansallisuuden, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, vakaumuksen tai näihin verrattavan ominaispiirteen asiaankuulumattoman tai halventavan esiintuomisen. Ihmisarvon loukkaavuutta on arvioitava sitä huolellisemmin, mitä pidemmälle asioiden käsittelyssä edetään yleisestä yksityiseen.

4619/SL/11. Jutussa siteerattiin kansanedustajan kehotuksia ”neekeriukkojen saamisesta metsiä raivaamaan”. Vaikka haastatellun luonnehdinnat ”neekeriukoista” ja ”kärpäsen syömistä akoista” olivat JSN:n mielestä tökeröitä ja halventavia, niiden julkaisemisessa ei kuitenkaan rikottu hyvää journalistista tapaa. Lukijoilla nähtiin olevan oikeus tietää ja lehdellä jopa velvollisuus kertoa vallankäyttäjän yhteiskunnallisiin kysymyksiin liittyvistä kommentteista ja linjauksista.

Henkilön ominaispiirteiden kertomisesta ei aiheudu ongelmia, jos kertominen on välttämätöntä käsiteltävän asian ymmärtämiseksi. Esimerkiksi väkivaltatilanteesta raportointi saattaa edellyttää osapuolten etnisen taustan kertomista, jos etniset perinteet ovat olleet vaikuttamassa tapahtuman taustalla. Etnisen taustan mainitseminen voi olla perusteltua myös rikosten tutkinnassa, jos kertomisen avulla saadaan yleisövihjeitä tai tavoitetaan epäiltyjä.

2123/SL/94. Maininta henkilöiden ihonväristä oli keskeistä tietoa kerrotun tapahtuman uutisarvon kannalta. Jutussa ”Mustat miehet kähmivät naisia Jyväskylän yössä” kerrottiin tapahtunutta seuranneesta etnisestä porttikiellosta yhteen kaupungin ravintolaan. Juttu leimasi kaikki paikkakunnan mustat miehet, mutta samassa yhteydessä haastatellut muut ravintolanpitäjät arvostelivat porttikieltoa. Lehden menettelyn teki JSN:n mielestä hyväksyttäväksi lisäksi se, että toimitus antoi palstatilaa syytösten kohteeksi joutuneille ja raportoi perusteettoman porttikiellon aiheuttamasta oikeudenkäynnistä.

5408/SL/14. Lehti kertoi varkauteen syyllistyneiden etnisen taustan, mutta tiedolla ei ollut merkitystä rikoksen selvittämiseksi. Hyvää journalistista tapaa rikkoneeseen uutiseen sisältyi myös halventavia sävyjä, kun haastateltava kuvaili epäiltyjä ”miellyttäväksi nuoriksi miehiksi, vaikka toinen käsi olikin piironginlaatikossa”. Lisäksi uutisessa jätettiin kertomatta, että epäillyt olivat itse ilmoittautuneet poliisille. Eriävän mielipiteen mukaan etnistä taustaa ei tuotu esiin halventavasti tai asiaankuulumattomasti, ja tapahtuneen tarkalla ja asiallisella kertomisella palveltiin lukijoita. Tiedot olisi pitänyt kuitenkin kertoa ilman kiertoilmaisuja.

4336/SL/10. Pelkkä somalia koskeva maininta verkossa julkaistussa rattijuopumus uutisessa ei ollut olennaista tietoa kerrotun asian ymmärtämiseksi. Lehti ei kuitenkaan rikkonut hyvää journalistista tapaa, kun se oli siivonnut jutun synnyttämää keskustelua ja poistanut kokonaan osan viesteistä. Myös uutisesta karsittiin maininta etnisestä taustasta.

Kansanryhmän arvostelussa voi olla kysymys myös hyväksyttävästä mielipiteiden esittämisestä. Sananvapaus mahdollistaa myös kärjekkäät ja kiistanalaiset ilmaisut. Ilmaisut voivat olla hyvinkin provosoivia etenkin, jos ne liittyvät jo käynnistyneeseen laajempaan keskusteluun.

3594/SL/06. Perinteisiä sukupuolirooleja puolustanut kirjoittaja rinnasti sukupuolivähemmistöt rikolliseen toimintaan, mutta esitti mielipiteensä suhteellisen asiallisesti. JSN:n mielestä menettelyn teki hyväksyttäväksi puheenvuoron liittyminen aiheesta jo käytyyn monipuoliseen keskusteluun.

5785/MTV/15. Ennakkomaininta tv-ohjelmasta ”Miksi somali raiskaa?” loukkasi kansanryhmää ja johti JSN:n huomautukseen. Lauseeseen sisältyi neuvoston mielestä väite siitä, että raiskaaminen kuuluisi Suomessa asuvien somalitaustaisten henkilöiden ominaispiirteisiin. Vahinkoa ei korjannut ohjelmatietojen poistaminen.

Ihmisarvon suoja riippuu siitä, kuinka laajasti ja selvästi loukkaavat väitteet kohdentuvat tunnistettavaan ryhmään. Ongelmia voi kuitenkin aiheutua erilaisista kiertoilmaisista, kun asioista ei puhuta niiden oikeilla nimillä. Yksittäinen ilmaisu saa merkityksensä usein vasta asiayhteydestä, ja ilmaisujen loukkaavuutta arvioidaan pitkälti sillä, mihin kiertoilmaisun käytöllä on itse asiassa pyritty. Epäasiallinen ilmaisu ei-asiallisessa viihdeohjelmassa ei välttämättä ole loukkaava.

2244/SL/95. Etnisen alkuperän esiintuomiselle ei ollut esitetty hyväksyttäviä perusteita, kun rikosuutisessa kerrottiin ”kansallispukuisten naisten” vieneen alusvaatteita ja poliisin jo ehtineen pidättää kyseiset henkilöt. Valtaosa lukijoista saattoi kytkeä ilmaisun romaneihin.

2044/IL/94. Poliisikierrös-palstan maininta ”vähemmistökansalaisista” oli tuntematon ilmaisu eikä kohdentunut mihinkään vähemmistöryhmään ollakseen loukkaava. Jutussa kerrottiin ”vähemmistökansalaisten” pahoinpidelleen erään ”valtaväestöön” kuuluneen henkilön. Neuvosto oli hankkinut vapauttavan ratkaisun tulkintansa pohjaksi ulkopuolisen näkemyksen Romaniasiaain neuvottelukunnalta.

Ilmaisujen monitulkintaisuus. Ihmisarvon loukkaavuutta ei useinkaan voida arvioida yksiselitteisesti ilmaisujen monitulkintaisuuden takia. Neuvoston linjan mukaan kärjekkäidenkin mielipideilmaisujen moitittavuus riippuu niiden asiayhteydestä. Räväkän ironian varjolla ketään ei saa kuitenkaan nimitellä alatyylisesti, vaikka teksti olisikin tarkoitettu harmittomaksi ja yleisö tunnistaisi tyyllilajin. Tilanne ei muutu, vaikka suorien väitteiden sijasta asiaa vain ihmeteltäisiin.

8089 & 8091 & 8096/UL/22. Päätoimittaja pohdiskeli kolumnissaan, voitaisiinko omien vähäpukkeisten somekuvien julkaiseminen tulkita seksuaaliseksi häirinnäksi. Hän oli valinnut käsittelynsä kohteeksi ja jutun kuvitukseksi kolmen julkisuudesta tunnetun naisen Instagram-tilien juhannuskuvat. Neuvoston mielestä kolumni väheksyi naisia voimakkaasti näkökulmaltaan ja esitystavaltaan, ja väheksyntä oli lisäksi kytketty sukupuoleen asiaankuulumattomasti ja halventavasti. Eriävän mielipiteen mukaan ilmaisut olivat tahallisen kärjistäviä ja mauttomia, mutta ihmisarvon loukkaamisen kynnyks ei ylittynyt. Hyvää journalistista tapaa on yleensä rikottu väkivaltaisella kielenkäytöllä ja epäinhimillistämällä kohdetta.

6319/R/16. Radiossa kerrottiin Välimereltä pelastetuista pakolaisista ja soitettiin taustamusiikkina ”Mikki Hiiri merihädässä” -kappaletta. JSN:n mielestä pakolaisten ihmisarvoa loukattiin erityisesti juontajien naureskelulla ja pilailemalla asiassa. Radio sai toiminnastaan vakavan huomautuksen, kun loukkaavuus oli ollut harkittua ja toistunut peräkkäisissä uutislähetyksissä.

7374/R/20. Ohjelman pakkovalintapeli loukkasi ihmisarvoa ja arkipäiväisti väkivaltaisia ilmaisuja. Suorassa aamuohjelmassa arvioitiin kolmea viihdejulkisuuden henkilöä sijoittamalla heidät henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella sosiaalisesta mediasta lainatun pakkovalintapelin rooleihin ”tapettavaksi”, ”pantavaksi” tai ”naitavaksi”.

Ihmisarvoisen kohtelun vaatimus voi koskea myös vainajia. Heitä ei saisi arvostella mediassa voimakkaasti etenkin suruaikana. JSN:n mukaan jokaista julkaisupäätöstä olisi harkittava erikseen, koska esimerkiksi tarkkojen aikarajojen määrittäminen ennakoon olisi arveluttavaa sananvapauden kannalta.

4247/SL/10. Lehti oli aiheuttanut ylimääräistä kärsimystä vainajan omaisille ja läheisille alistamalla äskettäin kuolleen julkisuuden vaikuttajan kursailemattoman mediakritiikkinsä kohteeksi. Kolumnin halventavat viittaukset vainajan ulkonäköön ja kuoleman oikea-aikaisuuteen johtivat neuvoston huomautukseen, vaikka arvostellun aiempi yhteiskunnallinen asema ja julkinen esiintymistyylit olivatkin madaltaneet kritiikin kynnyksiä.

Uskonrauha

Kansanryhmän suojalla on oma yhtymäkohtansa rikoslaissa suojeltuun uskonrauhaan. Lainkohdan mukaan uskonrauhan rikkomiseen voi syyllistyä henkilö, joka ”julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä”. Tarkoituksena on suojata perustuslain turvaamaa uskonnonvapautta ja kansalaisten uskonnollista vakaumusta. Perustuslain mukainen uskonnonvapaus sallii myös ateisteille, agnostikoille ja skeptikoille vapauden kertoa omia käsityksiään uskonnosta. Rangaistava toiminta edellyttää kuitenkin loukkaamistarkoitusta, ja sananvapauden piiriin kuuluvat sellaiset uskontoon kohdistuvat kielteiset käsitykset, joista loukkaamistarkoitus puuttuu.

Uskonnollisten arvojen monitulkintaisuus vaikeuttaa uskonrauhan loukkaavuuden arviointia. Kun jokainen saa uskoa tai olla uskomatta mitä haluaa, muiden tekemän arvostelun ei pitäisi horjuttaa kenenkään sisäistä vakaumusta. Suomalainen sääntely onkin eurooppalaisittain harvinaista. Monessa muussa maassa uskonnollisten ryhmien suojelemiseksi on katsottu riittävän kansanryhmään kohdistuvien loukkausten, vainoamisen tai laittomien uhkausten kriminalisointi.

Sananvapaus mahdollistaa esimerkiksi merkittävää yhteiskunnallista valtaa käyttävän kirkon arvostelemisen. Kritiikki voi kohdistua evankelis-luterilaisen kirkon ja muiden kirkkokuntien toimintaan ja julistamiin oppeihin.

SYTTÄJÄ 18.1.2007. Sananvapauden rajoja ei ylitetty Vapaa-ajattelijain liiton kotisivuillaan julkaisemilla pilakuvilla, joissa mm. ristsymboli yhdistettiin hakaristiin ja aasit ratsastivat Jeesuksella. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan pilakuvat kohdistuivat kristinuskoon ja sen oppeihin, eikä julkaisemisen tarkoituksena ollut uskovaisten syrjiminen tai kehottaminen heihin kohdistuviin väkivallantekoihin. Kuvat

korkeintaan välittivät näkemyksiä heidän harhauttamisestaan uskomaan jotakin, jota oikeasti ei ole olemassa.

Uskonnolliseen vakaumukseen kohdistuvasta kirjoittelusta ei ole erillistä mainintaa Journalistin ohjeissa, eikä JSN arvioi uskonnollisia näkemyksiä tai arvokysymyksiä. Neuvosto on pitänyt kuitenkin suotavana uskonnollisten näkemysten valottamista ja niistä käytävää mediakeskustelua. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksia koskevia mielipiteitä voidaan perustella myös uskonnollisesti. Keskustelussa ei saa kuitenkaan ylittää eettisesti hyväksytyjä menettelyä.

4557A+B/AL/11. Homoseksuaalisuutta kuvattiin Raamatun vastaiseksi mutta korjattavaksi ominaisuudeksi kristillisen nuortenlehden kampanjasivustolla. Kampanja ei kuitenkaan kohdistunut yksittäisiin henkilöihin, eikä sen sanomaa voinut pitää uhkaavana. Seksuaalisen identiteetin muodostumiseen liittyvän tieteellisen näytön sijasta kampanja perustui JSN:n mielestä uskonnollisiin näkemyksiin, joita ei voida arvioida Journalistin ohjeiden pohjalta.

6883/SL/18. Mieliopidekirjoituksessa arvosteltiin pride-tapahtuman yhteydessä järjestettyä kirkkojumalanpalvelusta. Seksuaalivähemmistöjen elämäntapaa kuvailtiin luonnottomaksi, ja järjestäjiä nimiteltiin syntisiksi valehtelijoiksi ja Jumalan seurakuntaa saastuttaviksi ”saatanallisen hengen pimentämiksi tahoiksi”. Lehteä huomautettiin hyvän journalistisen tavan rikkomisesta, kun teksti oli leimannut seksuaalivähemmistöt asiaankuulumattomasti. Se oli lisäksi kohdistunut pienellä paikkakunnalla tunnistettaviin henkilöihin.

Jutussa kerrotun asian ymmärtämiseksi henkilön uskonnollisen taustan mainitseminen voi olla perusteltua ja yleisölle tärkeää.

5388/SL/13. Uskonnollisesta taustasta kertominen ei ollut lestadiolaisien saaman pahoinpitelytuomion yhteydessä halventavaa tai asiaankuulumatonta. Uskonnollinen vakaumus oli vaikuttanut rikoksen toteuttamiseen, ja sen mainitsemisella jutussa oli ollut perusteensa. Pahoinpitelyn syynä oli ollut tyttären eroaminen uskonnollisesta yhteisöstä.

1610/AL/90. Lehden vihjailut surmasta tuomitun uskonnollisesta vakaumuksesta ja elämänsenteesta loukkasivat jutussa käsiteltyä uskontokuntaa ja johtivat JSN:n huomautukseen. Lehti oli leimannut tuomitun uskontokunnan jäseneksi, vaikka hänen tiedettiin menettäneen uskonnollisen vakaumuksensa jo ennen tapahtunutta.

Rikokseen yllyttäminen

Julkiseen rikokseen kehottamiseen syyllistytään, jos kehoitetaan tai houkutellessa toista rikoksen tekijäksi joukkotiedotusvälineessä tai muuten julkisesti.

Ollakseen rangaistavaa, menettelyn on aiheutettava vaara rikoksen tai sen yrityksen tekemiseen sekä selvästi vaarannettava yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Rikosten mediakäsittely saattaa kuitenkin herättää epäilyjä rikokseen houkuttelusta.

SYYTÄJÄ 9.9.2009. Lehden julkaisema yksityiskohtainen ohjeistus autonrenkaiden tyhjentämisestä ei valtakunnansyyttäjän mielestä yllyttänyt rikokseen, vaikka täyttikin lievän vahingonteon tunnusmerkistön. ”Pyhien lehmien kimppuun” -juttu kertoi

”asfalttiviidakon intiaaneista”, jotka kampanjoivat luonnonsuojelun puolesta tyhjentämällä ilmaa katumaastureiden renkaista. Jutussa neuvottiin irrottamaan rengasventtiilin korkki ja laittamaan venttiiliin pikkukiviä tai riisinjyviä. Ohjeissa kuitenkin kiellettiin auton ja renkaiden vahingoittaminen. Ohjeen mukaan vahingonteosta piti kertoa tuulilasiin kiinnitetyllä lapulla.

Rikosjutuilla pyritään kertomaan monipuolisesti ja tarkasti lainvastaisesta toiminnasta ja rikosten luonteesta. Journalistisen toiminnan arvioinnissa olennaista onkin julkisuuden tarkoitus. Rikokseen yllyttämisen sijasta tarkoituksena voi olla keskustelun herättäminen rikosten mahdollisuuksista ja estämisestä.

3988/4/08. Surmaajan tuottaman verkkoaineiston näyttäminen tv-jutussa ei levittänyt tuhoisia käyttäytymismalleja yleisölle. Koulusurmaajan verkkoon tallentamien ampumaharjoitusvideoiden editoimaton esittäminen ei myöskään vaarantanut rikoksen uhrien hienovaraista kohtelua.

3220/AL/03. Yksityiskohtainen selvitys huumeina käytettävien, mutta sinänsä laillisten aineiden vaikutuksista ja nauttimistavoista ei yllyttänyt huumeiden käyttöön. Jutussa kerrottiin aineiden haitoista ja korostettiin, että esiteltäviä aineiden käyttäminen ei ole suotavaa. Lehti oli pyrkinyt osallistumaan huumausaineita koskevaan ajankohtaiseen keskusteluun selvittämällä, millaisiin vaikutuksia huumeiden käyttäjät itse asiassa tavoittelivat.

2088/SL/94. Edes rikollisen menettelyn yksityiskohtainen kuvaileminen ei johtanut JSN:ssä enempiin toimenpiteisiin, kun jutun tavoitteeksi nähtiin huomion kiinnittäminen rikoksen aiheuttamaan ongelmaan. Jutun mukaan myymälöiden varashälyttimiä voitiin hämätä pakkaamalla anastettavat tavarat alumiinifolioon. Lehti oli varmistanut poliisilta, että kerrottu toimintatapa oli varsin yleisesti tunnettu.

4306A/PL/10. Lehdellä oli perusteet kertoa levikkialueellaan tapahtuneesta koulu-uhkauksesta ja sen herättämistä reaktioista. Menettely auttoi oikomaan tapahtuneesta mahdollisesti levinneitä huhuja ja virheellisiä käsityksiä.

Väkivaltakuvaukset

Sananvapausrikoksiin kuuluvassa väkivaltakuvausten levittämisessä kielletään väkivaltaa sisältävien aineistojen levittäminen, valmistaminen, maahantuonti ja vuokraaminen. Lainkohtaa ei kuitenkaan sovelleta tilanteisiin, joissa väkivallan esittäminen on perusteltua tiedonvälityksen kannalta esimerkiksi sotatapahtumia tai mellakoita koskevissa uutisissa. Toimintaa arvioidaan kokonaisuutena. Menettelyn eettisyyden näkökulmasta ratkaisevaa on kuvausten yksityiskohtaisuus ja kesto sekä tunnistettavien henkilöiden yksityisyyden suoja ja hienotunteinen kohtelu.

Väkivaltakuvaukset ja niihin liittyvä yksityiselämän suoja ovat herättäneet keskustelua erityisesti raportoitaessa järkyttävistä onnettomuuksista. Toimitustyössä pitäisi välttää tarpeettoman kärsimyksen tuottamista uhrien läheisille. Sananvapaudella voidaan kuitenkin perustella myös raakojen tosiasioiden kertomista. Tarkoituksena olisi tällöin käytävä ilmi esittämisen yhteydessä.

8018/UL/22. Sodassa kuolleiden sotilaiden ja siviilien näyttämällä oli yhteiskunnallista merkitystä ja painavia journalistisia perusteita, eikä menettely rikkonut hienotunteisuuden vaatimusta. Kuolleita ei lähtökohtaisesti esitellyt tunnistettavasti, ja yksityiskohtaisten vammojen näyttämistä välteltiin. Kuvat liittyivät Ukrainassa Venäjän hyökkäyksen jäljiltä löytyneeseen joukkohautaan ja kaduilla makaaviin vainajiin.

2503/AL/97. Lehti rikkoi hyvää journalistista tapaa, kun se julkaisi poikkeuksellisen raakoja kuvia väkivaltarikoksen uhrista. Surman käsittelyllä ei ollut sellaista yleistä merkitystä, että kuvien julkaiseminen olisi ollut välttämätöntä. Lehden kansikuvassa esiteltiin torsoa naisen ruumista.

6157/SL/16. Lehti kertoi terrorismin konkreettisista seurauksista uhreja esittävällä uutiskuvalla. Kuvalla oli yhteiskunnallista merkitystä, eikä julkaisemisessa rikottu hienotunteisuuden vaatimusta, vaikka uhrin voitiinkin tunnistaa ja toisen tyhjä katse oli suunnattu kameraan. Vapauttavasta päätöksestä huolimatta lehti olisi JSN:n mielestä voinut perustella kuvan julkaisemista muutenkin kuin maailmanlaajuisella leviämällä.

8065/UL/22. Uutisvideon esittäminen valtatiellä palavasta autosta ei loukannut hienotunteisuuden vaatimusta, kun onnettomuuden kuolonuhreja ei näkynyt eikä heitä voinut tunnistaa myöskään selostuksen perusteella.

8061/UL/22. Vainajan tunnistaminen ja spekulointi itsemurhaan viittaavalla kuolinsyyllä rikkoi hienotunteisuuden vaatimusta ja johti JSN:n huomautukseen. Arkaluonteisilla yksityiskohdilla loukattiin myös omaisten yksityisyyttä, vaikka kyse oli ollut 50 vuoden takaisesta tapahtumasta. JSN piti epäilyä räjähdysonnettomuuden kuolinsyytä arveluttavana, kun sen kertomisella ei ollut yhteiskunnallista merkitystä.

Kansallinen turvallisuus

Turvallisuussalaisuuden paljastamiselle on oma erillinen säädöskohtansa rikoslaissa. Kyse on siitä, että Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi säädettyä tai määrättyä salassa pidettävää tietoa julkistetaan, välitetään, luovutetaan tai ilmaistaan oikeudettomasti. Rangaistavaa on myös turvallisuussalaisuuden paljastamisen yritys. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on hyväksynyt kansallisen turvallisuuden merkittäväksi sananvapauden rajoitteeksi.

Julkisuuslaissa on erikseen määrätty salassapidettäväksi maanpuolustuksen etua koskevat viranomaisten asiakirjat ja muut aineistot. Ollakseen lainvastaista tietojen paljastumisen on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle. Maanpuolustusta koskevia viranomaisten asiakirjoja ja niihin sisältyviä tietoja voidaan kuitenkin luovuttaa harkinnanvaraisesti, jos tiedon antamisella ei ilmeisesti vahingoiteta tai vaaranneta maanpuolustuksen etua. Julkisuuden mahdollisuutta voidaan arvioida esimerkiksi sen perusteella, onko tarkoitus kertoa kansalaisille tarpeellisia tietoja puolustusvoimien suorituskyvystä, strategiasta ja aselajien painotuksista vai liittyvätkö kerrotut tiedot sellaisiin maanpuolustuksellisiin yksityiskohtiin, joiden julkistamisella helpotettaisiin Suomeen kohdistuvia sotilaallisia toimia.

Maanpuolustuksen edun turvaamiseksi salassa pidettävät asiakirjat liittyvät julkisuuslaissa puolustusvoimien toimintaan, kohteisiin ja laitteisiin. Toiminta koskee puolustusvalmiutta ja siihen varautumista, sotilastiedustelua sekä puolustusvoimien varustamista, kuten joukkojen kokoonpanoa, sijoituksia ja käyttöä. Vastaavasti laitteiden ja maanpuolustuksen kannalta merkityksellisten kohteiden salassapito liittyy maanpuolustusta palveleviin keksintöihin, rakenteisiin, (kiinteisiin) puolustuslaitteisiin, asejärjestelmiin ja tutka-asemien ja ohjusten sijoittamiseen, liikenneyhteyksiin ja siltarakenteisiin.

Toimittajien on luonnollisesti vaikea hahmottaa, millainen tieto voi missäkin yhteydessä vaarantaa maanpuolustuksen turvallisuutta. Tiedoissa voidaankin nähdä olevan kysymys tietynlaisen palapelin rakentamisesta. Ulkopuoliset tahot saattavat onnistua liittämään tietämäänsä osakokonaisuuteen palapelin puuttuvina paloina jotakin uutta sellaista, joka yksittäisenä tietona voi vaikuttaa sellaisenaan harmiton.

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS 607/14.3.2007. Elektronista tiedustelua harjoittavan puolustusvoimien Viestikoelaitoksen (nyk. Viestikoekeskus) ei tarvinnut samaansa tietopyynnön perusteella luovuttaa tietoja kehitysstrategiastaan, organisaatorakenteesta tai yhteistyökumppaneistaan. Myös laitoksen toimintasuunnitelmat ja toimintakertomukset olivat salassapidettäviä. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tietojen luovuttaminen olisi vaarantanut sekä valtakunnan että laitoksen henkilöstön turvallisuutta. viranomaiselta pyydytetyt asiakirjat eivät myöskään sisältäneet sellaisia julkisia osia, joista tietoja olisi voitu luovuttaa vaarantamatta maanpuolustuksen etua.

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS 27.1.2023. Ulkoisen turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien tietojen julkistaminen täytti turvallisuussalaisuuden paljastamista koskevan rikoksen tunnusmerkistön jutussa, jossa kerrottiin sotilastiedustelua koskevia tietoja. Juttuun sisältyi yksityiskohtaisia tietoja kymmenen vuoden takaisista Viestikoekeskuksen tehtävistä, toiminnasta, organisaatiosta, suorituskyvystä ja hankinnoista. Oikeus ei pitänyt ilmeisen vaarattomina useissa jutun tekstikohdissa kerrottuja tietoja, vaikka niiden paljastaminen asian käsittelyn hetkellä ei enää konkreettisesti vaarantanutkaan Suomen ulkoista turvallisuutta.

Käräjäoikeus mielsi jutun kirjoittaneen kahden toimittajan menettelyn tahalliseksi, koska heidän olisi pitänyt kokemuksensa perusteella tuntea sotilastiedustelutietojen salassapitoa koskeva tiukka oikeuskäytäntö. Kun jutussa kerrotuilla tiedoilla ei tuotu esiin epäkohtia tai väärinkäytöksiä, toimittajilla ei nähty olleen median yhteiskunnalliseen erityisasemaan perustuvaa oikeutusta tietojen julkistamiseksi, Oikeuden mukaan myöskään jutun alkuperäiseksi aiheeksi nimetyllä sotilastiedustelun lakihankkeella ei ollut liitännäisiä jutussa paljastettuihin yksityiskohtiin. Turvallisuussalaisuuden paljastamisen yrityksestä ei kuitenkaan rangaistu, kun mikään ei ollut viitanut siihen, että lehdessä olisi päätetty jatkojuttujen sisällöstä.

Oikeustapaus synnytti erikoisen sananvapautta uhkaavan ennakkoratkaisun korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Oikeus velvoitti jutun kirjoittaneen toimittajan maksamaan verot asianajopalkkiosta, jotka hänen työantajanaan toiminut lehti oli maksanut juttua seuranneessa oikeudenkäynnissä. Media-

alalla menettelyn nähtiin karsivan erityisesti kunnianhimoisen ja riskeille alttiin tutkivan journalismin tekemistä.

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS 11.12.2023. Toimittajan käyttämän asianajajan neuvonanto- ja oikeudenkäyntikulut eivät olleet työntekijän kuluja, vaikka yhtiö olikin tilannut palvelun. Oikeuden mukaan kyse oli toimittajan kuluista, koska esitutkinta ja oikeudenkäynti olivat kohdistuneet häneen henkilökohtaisesti. Asianajokulut eivät rinnastuneet työn suorittamisesta välittömästi aiheutuneisiin menoihin kuten työvälineisiin tai matkakuluihin, vaan olivat toimittajan henkilökohtaista ja verotettavaa palkkaa. Vaikka toimittajan työnä oli lehdessä julkaistavien artikkelien luominen, KHO:n mukaan hänen työtehtäviinsä ei kuulunut olla syytettynä oikeudenkäynnissä.

---

¹ Eelis Paukku – Essi Puhakainen, Kunnia 2020-luvun Suomessa – empiirinen tutkimus kunnianloukkaustuomioista. www.edilex.fi 16.3.2023.

² Valtteri Niiranen, Petteri Sotamaa, Päivi Tiilikka: Sananvapauslaki, Tulkinta ja käytäntö. Sanoma Pro 2013

³ Tätä aiemmin Lahden kihlakunnan syyttäjä oli tehnyt oman syyttämättä jättämispäätöksensä paikallisesta lehdestä, koska toiminnan tahallisuudesta ei ollut riittävä näyttöä. Asianomistajan valituksesta tapauksen käsittely eteni valtiosyyttäjälle. Hänen ratkaisunsa perustella myös alueelliset syyttäjät tekivät vastaavanlaiset syyttämättä jättämispäätökset muiden uutisen julkaisseiden lehtien osalta.

⁴ Marja Honkonen: Tuloksista käräjäoikeus mietityttää testajia. Journalisti 5/2015

⁵ Julkisen sanan neuvosto lausuma yksityisyydensuojasta 1980 ja julkisuuden henkilöiden yksityisyyden suoja koskevassa asiassa 2004.

⁶ Timo Huovinen: Mitä media voi kertoa poliitikon yksityiselämästä? Yle.fi 2.2.2018

⁷ Riku Neuvonen: Sananvapaus, joukkoviestintä ja sääntely. Talentum 2005.

⁸ ”Hiljainen suostumus” voi kaikesta huolimatta jäädä tulkinnanvaraiseksi. Se voi myös katketa, jolloin julkinen henkilö palasi yksityiseksi toimijaksi.

⁹ Asiasta nousi julkinen keskustelu vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen, kun uuteen hallitukseen valittujen perussuomalaisten poliitikkojen vanhoista verkkokeskusteluista alkoi paljastua rasistisia lausumia.

¹⁰ Tapauksen teki mielenkiintoiseksi se, että asiasta kanteli neuvostolle jutun julkaissut lehti itse. Se oli pitänyt vaaliluetteloiden julkisuutta vakavana yhteiskunnallisena epäkohtana ja halunnut kiinnittää kantelullaan asiaan huomiota.

¹¹ JSN:n periaatelausuma lasten ja alaikäisten esiintymisestä mediassa 10.12.2014

¹² Tapani Huovila: Kuvan sisältö vaikuttaa kuvan julkaisemisen eettisyyteen. Helsingin Sanomat 7.9.2022

¹³ Timo Vuortama, Lauri Kerosuo, Paul Stranden: Viestinnän lait ja säännöt. Kustannus Mäkelä 1990.

---

¹⁴ Oikeus voi perustellusti käyttää harkintavaltaansa tuomion kohtuullistamisessa esimerkiksi, jos rattijuoppo tieltä suistumisen seurauksena menettää liikuntakykynsä pysyvästi.

¹⁵ Julkisen sanan neuvoston lausuma: Nimi rikosuutisissa 1981

¹⁶ Julkisen sanan neuvoston lausuma: Nimi rikosuutisissa 1981